

શ્રીવીતરામાય નમઃ ।

સલ્લેખના

(સમાધિમરણ મહાત્મ્ય.)

સચ્ચક્રર્તા અને પ્રકાશક—
શીવજીલ કાલીદાસ મુ. ઉજ્જૈનડયા
(પ્રાંતિજ, અમદાવાદ.)

ઉજ્જૈનડયા (પ્રાંતિજ) નિવાસી શા. કાલીદાસ
સાહસ્યદના અમરણાર્થે જ્ઞાનાવરણીય
કર્મક્ષયાર્થે યુગરાતના દિગંધર
જેનોને સપ્રેમ ક્ષેર.

૧ વીર સ. ૨૪૫૦] પ્રત ૫૦૦ [વિદ્યમ સં. ૧૯૮૦

‘ જૈન વિજય ’ પ્રિ. પ્રેસ-મુરતનાં મુલયંદ
કસનદાસ કાપડિયાએ છાપ્યું.

મુદ્રક:-વાંચન અને મનન.

વેદનીય કર્મોપદેશ

સમદાવાદ ૧૯૭૪
ગુજરાતી ગ્રંથાલય-૨

સહિત વિધી અસિધા, સુખ દુખ જીવતકો કરે:

કર્મ વેદનીય ધાર, સાધા અસાધા હેતુ હૈ.

ચોપાદ

પુન્યે કનક મહેશ્વરે સોવે, પાપી રાહ પડ્યા દુઃખ રાવે;
 પુન્યે વાંછિત ભોજન આવે, પાપી મોજે દૂક ન પાવે. ૧
 પુન્યે જરી જવાહીર શોભે, પાપી શહે કપડે સોવે,
 પુન્યે કંચન યાજ કોટારી, પાપીકે ધર ખાલા ખોરી. ૨
 પુન્યે ગજ પર ચઢી ચલંતા; પાપી શિર નંગે પગ ધાવંતા;
 પુન્યકે શિર જીવ દિરાવે, પાપી શિર ખોઝ લે ખાવે. ૩
 પુન્યે હુકમ અપતપ હેઇ, પાપી વાત સુને ન કોઇ;
 પુન્યે બહુત દ્રવ્ય નિત આવે, પાપી ધન દેખત નહી પાવે. ૪
 પુન્યે કો સુખ દેખત જાવે, પાપી જનકો મુક ન લગાવે;
 પુન્યે કમલુ રોગ ન પાવે, પાપીકો નિઝ અસધી સતાવે. ૫
 પુન્યે શીલ રૂપ સુત નારી, પાપી લહે ન કાતીકઠારી;
 પુન્યે સુત કરે કમાઇ, પાપી તરસે બહુ દુઃખદાઇ. ૬
 પુન્યે મહ વસ્તુ શિર આવે, પાપીકે કરતે ગિરજાવે;
 પુન્યે પદ રસકે સુખ ભોજે, પાપી મહા દુઃખી હોઇ રાવે. ૭

સોરઠા—પુણ્ય પાપ કારી, કરમ વેદની વૃક્ષકે;

સિદ્ધિ જલાવનકાર, ધાન્યત નિરમાધા કરે.

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગજરાતી કૉપીરાઝિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૧૭૪૪ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ ૨૧૦ સ્ત્ર ૨૦૦૧

વિષય પૃ. ૩૩ : ૪૪૬૬

પ્રસ્તાવના.

શ્રાવકનાં બાર વ્રત છે, તેમાં સમ્યગ્દર્શન માટે ક્રોધાદિ કષાયોને કૃશ કરવાં તથા અંતરની કષાયનું કારણ જે શરીર તેને કમથી શાન્તિ ભાવથી ધટાડવું તેને આત્મમોઘ અથવા સક્ષેપના કહે છે. પોતાના મરણ વખતે માણસ બહુ ગભરાય છે. તેની ગભરામણી ધટાડવા માટે બારહ ભાવનાનું સ્મરણ કરવું જોઈએ, જેથી સમાધિ મરણ સાધવા માટે આ વચ્ચેનું ધણુંજ લાભકારી છે. તથા વૈરાગ્ય વૃત્તિ આપનારૂં અને શરીર ઉપરનો રાગ ભાવ (મોહ) ધટાડનારૂં છે જે મૂળ હિંદી ઉપરથી શેઠ હીરાચંદ નેમચંદ દોશી સોલાપુર નિવાસીએ ગુજરાતી ભાષાઓના લાભાર્થે ગુજરાતી ભાષામાં અનુવાદ કરેલું છે, તેજ ઉપરથી આ પુસ્તક વિશેષ પ્રચાર માટે દાનમાં પ્રસિદ્ધ કર્યું છે.

લી. સેવક,

શીવલાલ કાલીદાસ-મુખ્યધ.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૉપીરાઈટ-સંગ્રહ

અર્પણ-પત્રિકા.

સદ્ગુણસંપન્ન સ્વધર્મ પ્રેમી શ્રીયુત શેઠ સાહેબ,

શેઠ તારાચંદ નવલચંદ ઝવેરી તથા

શેઠ ઠાકોરદાસ ભગવાનદાસ ઝવેરી, મુંબઈ

આપ ઉદાર અને શ્રીમાન જૈન ગૃહસ્થ છો. દયા-
મયી ધર્મ પ્રતિ આપની પૂર્ણ શ્રદ્ધા અને અનહદ
પ્રેમ છે તથા જૈન બાલકોને ઉચ્ચ સ્થિતિએ લાવવા
આપ યોગ્ય (બોર્ડિંગો વિગેરે દ્વારા) સહાય આપી-
ને નિરંતર ઊન્નતિ કરવા આહો છો તથા હરેક
ધાર્મિક સંસ્થાઓની તથા સ્વદેશ પ્રત્યેની ઘણી
લાગણી પૂર્વક સેવા બજાવો છો, એવા આપના અનેક
સદ્ગુણોથી આકર્ષાઈ આ લઘુ પુસ્તક આપના કર-
કમળમાં સમર્પી અતિ આનંદિત થાઉં છું.

લી. સેવક,

શીરલાલ કાળીદાસ કન્હેડિયા નિવાસી

શા. કાલીદાસ સાંકલચંદના જીવનની કુંક નોંધ.

અમારા પુજ્ય પિતાજી શા. કાલીદાસ સાંકલચંદનો જન્મ પ્રાંતિજ તાલુકાના ઉજેડીયા નામ ગામે સં. ૧૯૨૬ના માગસર સુદ ૬ ને દિવસે થયો હતો. નાનપણમાંજ પિતાજીનો સ્વર્ગવાસ થવાથી આપ કાકા વેણીચંદ દેવચંદ પાસે રહેતા તથા તેમના સહવાસથી ધર્મનિષ્ઠ થયા હતા. વળી નાનપણમાંજ લગ્ન થવાથી ધરનો ભાર નાનપણથી માથે પડેલો હતો. એમને નાનપણથીજ ધર્મપર ખૂબ શ્રદ્ધા હતી. નિત્ય ગામના મંદિરમાં શાસ્ત્ર વાંચી સર્વને સંભળાવતા હતા તથા સાચા દેવ, સાચા ગુરૂ સિવાય કોઈ અન્ય દેવને કદિ નમતા નહોતા. વળી પિતાજીએ સં. ૧૯૫૬માં શ્રી સમેદશિખરજી આદિ તીર્થોની યાત્રા કરી ત્યાં નિત્ય દેવદર્શન અને અષ્ટ દ્રવ્યથી પૂજા કરવાનો નિયમ લીધો હતો તે મૃત્યુપર્યંત પાળ્યો હતો. ગિમ્પરજીની યાત્રા કરી મુંબઈ આવેલા ત્યાં દાનવીર શેઠ માણેકચંદ હોરાચંદજીને મળ્યા ને પોતાની ન્યાતની વાતો કરી ને ન્યાતમા એ તડ પડી ગયેલા તે સાંધવા શેઠને ધારીસણા તેડાવેલા ને તે પછી ન્યાત એકત્ર થઈ હતી, જેથી શેઠ ખુશ થઈ આખી નાતને એક જમણ આપ્યું હતું. વળી ગુજરાતમાંથી કોઈપણ ભાઈ છોકરાઓને પરદેશ મણવા કે વ્યાપાર માટે મોકલતા નહિ તેની પહેલ એમણેજ કરી હતી. એમનો ઇંદ્રિયનિગ્રહ અને એમની વ્રત શ્રદ્ધા એટલી ખધી હતી કે એમણે ૨૮ વરસ અષ્ટાનિકાવ્રત કરેલું તથા દસ લક્ષણ ને સોલહ કારણ વગેરે વ્રતો ધણી વખત કરેલાં તથા ૩૧ વરસ સુધી દરેક ચૈદસનો ઉપવાસ

કરતા હતા. વળી એમણે ધાર્મિક બાબતોનો એક ગુટકો પોતાને હાથે લખેલો છે જે ઉજ્જડિયાના દેહેરાસરમાં છે. ગામ ઉજ્જડિયાનું દેરાસર ધર દેરાસર હતું. તે નવું કરાવવાને બહું પરિશ્રમ લીધો હતો.

સં. ૧૯૭૯ ની સાલમાં પિતાજીની તખ્તીયત બગડી હતી અને પોષ સુદ ૮ ને મંગળવારે ૫૩ વર્ષની ઉમરે એમનો દેહત્યાગ ધર્મ-ધ્યાન પૂર્વક થયો હતો. મંદવાડમાં સાવચેત અવસ્થાથી પરિચરનો ત્યાગ કર્યો હતો ને દવા પણ છોડી દીધી હતી. વળી પોતાને હાથેજ યથાશક્તિ (૧૨૫) નું દાન કર્યું હતું, તથા તેમની પાછળ ચુનીલાલે રૂ. ૧૦૧) શુભ માર્ગે કાઢેલા છે, જેમાંથી અમુક રકમ શાસ્ત્રદાન માટે કાઢેલી ને તે દ્વારાજ આ પુસ્તક ગુજરાતના બાહ્યોમાં બેટ વેંચવા અમે બાગ્યશાળી થયા છિયે. પિતાશ્રી પોતા પાછળ બહોળું કુટુંબ મુકી ગયા છે. અંતમાં પિતાશ્રીના આત્માને શાંતિ ઇચ્છી આ દુક નોંધ પૂર્ણ કરીએ છિયે.

વીર સં. ૨૪૫૦ }
આવણ સુદ ૫
તા. ૫-૮-૨૪ }

આગાકારી પુત્રો—
ચુનીલાલ કાલીદાસ
શીવલાલ કાલીદાસના ચિરંજીવી
રમણલાલ તથા ચંડુલાલ.
ભાણુકચંદ કાલીદાસ
અમ્રતલાલ કાલીદાસ

સહેશ્વના.

શ્લોક.

ઉપસર્ગે દુર્ભિન્ને જરામિ રુઝાયાં ચ નિઃપતીકારે ॥
ધર્મય તનુવમોચનમાદુઃ સહેશ્વનામાર્યાઃ ॥૧॥

અર્થ:—ઉપસર્ગ આવેલા વખતે, દુકાળની વખતે, વૃદ્ધાવસ્થાની વખતે અને રોગ થયેલે વખતે, જ્યારે કોઈ પણ ઇલાજ તે મટાડવાને શક્ય નથી એવું જણાઈ આવે, ત્યારે ધર્મની રક્ષા માટે શરીરનો ત્યાગ કરવો તેને ગણુધર દેવો સહેશ્વના કહે છે.

ભાવાર્થ:—શરીરમાં રહેલું અને શરીરનું રક્ષણ કરવું તે ધર્મના ધારણ કરવા માટેજ છે. મનુષ્ય જન્મ, ઇંદ્રિયો, મન ઇત્યાદિ પ્રાપ્ત થયાં હોય તો, તે ધર્મનું પાલન કરવાથી સફલ છે. અને જ્યારે ધર્મનેજ નાશ થતો જોવામાં આવે, જે, હવે ધર્મ એટલે શ્રદ્ધા, જ્ઞાન, ચારિત્ર બગડી જશે એવાં નિશ્ચય થઈ જાય, ત્યાં ધર્મની રક્ષા માટે દેહનો ત્યાગ કરવો તેને સહેશ્વના કહે છે. કોઈ પેહેલા ભવનો વૈરી અસૂર પિશાચાદિક દેવ આતીને ઉપસર્ગ કરે, અથવા કોઈ દુષ્ટ વૈની, લીલ મેકેન્ડાદિક માણુસો, સિંહ, વાઘ,

હાથી અને સર્વાદિક જનવરો, ઉપસર્ગ કરવા આવ્યાં હોય, અથવા પ્રાણુઘાત કરનારો પવન કુંકતો હોય, વરસાદ વરસતો હોય, વીજળી પડી હોય, ટાઢ, ગર્ભ, ધૂવો, એ પ્રાણુઘાતક થયાં હોય, આગથી બળી મરવાનો વખત આવ્યો હોય, પાણીમાં તણાઈ મરવાનો સમય હોય, પથ્થર પડી મરવાનો સમય આવી પોહોંચ્યો હોય, અથવા આપણા કુટુંબી જનોમાંથી કોઈ બાંધવાદિક દુષ્ટ બુદ્ધિથી ચોતાના સ્વાર્થ માટે આપણને મારવા તૈયાર થયાં હોય, અથવા કોઈ રાજા અગર મંત્રી દુષ્ટ બુદ્ધિથી આપણા પ્રાણ લેવાને તૈયાર થયો હોય તો, એવા સમયે સદ્લેખના ધારણ કરવી અવશ્ય છે. જ્યારે આપણે નિર્જન વગડામાં જતા દિશાભૂલ થઈને રસ્તો નહીં જડતો હોય, ને હવે પ્રાણ બચવાની આશા નથી એમ નક્કી લાગતું હોય, ત્યારે સદ્લેખના ધારણ કરવી તથા અન્ન પાણી હવે મળશે જ નહીં એવો ભયંકર દુઃકાળ આવી જાય ત્યારે, તથા શરીરને તદ્દન છુટું કરવાવાળી, આંખો અને કાનની શક્તિ નષ્ટ કરનારી, હાથ પગને ચિથિલ કરનારી એવી વૃદ્ધાવસ્થા આવે ત્યારે પણ સદ્લેખના ધારણ કરવી ઉચિત છે. જ્યારે જ્વર, અગ્નિસાર, શ્વાસ, કામ, કંપવૃદ્ધિ, વાતપિત્તાદિકની પ્રબલતા, અગ્નિની મંદતા, લોહીનો નાશ, જલોદર, સોજો ઇત્યાદિ રોગો થઈ તે હડાડેહડાડે વધતા હોય, અને તે હવે

અસાધ્ય થયાં છે એમ નિશ્ચય થયો હોય, તે વખત પૈર્થ્ય ધારણ કરી ઉત્સાહથી સલ્લેખના ધારણ કરવી યોગ્ય છે. જ્યારે મરણના અવશ્ય કારણો મળી આવે ત્યારે ચાર આરાધનાનું શરણ ગ્રહણ કરીને દેહ, ઘર અને સમસ્ત કુટુંબીજનોપરનો મમત્વ છોડી દઈ આહારાદિકનો અનુક્રમથી ત્યાગ કરીને દેહ વિસર્જન કરવો. દેહનો નાશ થઈ આત્માનો સ્વભાવ જે દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર તે જેથી બગડે નહીં તેવા યત્ન કરવાં. આ દેહ નાશવંત છે તે અવશ્ય બગડવાનો છેજ તેને દેવ, દાનવ, મંત્ર, તંત્ર, મહિષાષ્ઠાદિક કરોડો ઉપાય કરશે તો પણ બચશે નહીં. દેહ તો અનંતાનંત ધારણ કરીને છોડયાં છે, પણ આ રત્નત્રયધર્મ અનંતભવમાં પણ મલ્યો નથી તે ઘણો દુર્લભ છે. અને તે સંસારપરિભ્રમણથી બચાવનારો છે. એવો ધર્મ આપણને પરલોકજતાં સુધી બગડે નહીં એવો નિશ્ચય પકડીને દેહ ઉપરની મમતા મુકી દઈ પાંડિતમરણ અર્થે ઉદ્યમ કરવો જોઈએ.

હવે સમાધિમરણની મહિમા વર્ણન કરવા સૂત્ર કહે છે—

અંતઃ ક્રિયાધિકરણં તપઃફલં સકલદર્શિનઃ સ્તુવતે ॥
તસ્માદ્યાવદ્દિમં સમાધિમરણં પ્રયતિતત્ત્વં ॥ ૨ ॥

અર્થઃ—અંતઃક્રિયા એટલે સંન્યાસમરણ તેજ જેનો આધાર છે એવા તપના ફળને સકળદર્શી એટલે સર્વજ્ઞ

જાગવાન સ્તુવતે એટલે પ્રશંસા કરે છે. વાસ્તે બને તેટલાં સામર્થ્ય થકી સમાધિમરણ વિશે પ્રયત્ન કરવો જોઈએ.

સાવાર્થ:—તપ, વ્રત, સંયમ પાળવાથી થતાં ફળ લોકમાં અનેક પ્રકારના છે. તપનું ફળ દેવલોકમાં જન્મ પામવાનું છે. મિથ્યાદૃષ્ટીઓ તપના પ્રભાવથી નવગ્રેવેયકસુધી અહમિદ્રપદ પણ પામે છે. મહાત્મકદ્વિ સંપદા પણ તપથી પ્રાપ્ત થાય છે. ચક્રવર્તિપદ, નારાયણપદ, બળિભદ્રપદ, રાજેન્દ્રપદ પણ તપથી પ્રાપ્ત થાય છે. આરોગ્ય, શક્તિ, અખંડ આજ્ઞા, એશ્વર્ય, ઋદ્ધિવિભવ, પરિવાર એ બધા તપના ફળ છે. પણ અંતકાળે સમાધિમરણ વગર આ સરવે દેવલોક સંપદા ઘણાંએ વખતે લોગી લોગીને સંસારમાં જ પરિભ્રમણ કીધું, તપ કરીને અંતકાળે સમાધિમરણની વિધિથી ભય ઝાડીને આરાધનાના શરણ સાથે મરણ થાય તો, તે તપના ફળને સર્વદર્શી જાગવાન પણ પ્રશંસા કરે છે કારણ કેટિપૂરવ વરસો સુધી તપ કરીને અંતકાળમાં જેનું મરણ બગડયું તેનું તપ પ્રશંસા યોગ્ય નથી. તપ કરવાથી દેવલોકની અને મનુષ્યલોકની સંપદા તો પ્રાપ્ત થાય પણ, મરણના સમયે આરાધનાસહિત સમાધિમરણ ન થયું તો, તે સંસારમાં પરિભ્રમણ કરવાનો છે. જેમ કેટલાં પુરુષ અનેક દુઃસ્થિતિમાં ભ્રમણ કરીને, ત્યાં ઘણું-એ ધન ઉપાર્જન કીધું અને તે ઘેર આવતાં પોતાના

ગામના નજીકજ હુટાઈ ગયું તો તે પાછો દરિદ્રીજ રહ્યો. તેમ જનમસુધી તપ, વ્રત, સંયમ, ધારણ કરીને અને જો અંત કાળમાં આરાધના છોડી દીધી તો, તે અનેક જન્મ-મરણ કરવાનેજ લાયક થયો, માટે સમાધિમરણ વાસ્તે અચૂત કરવો જોઈએ.

હવે સંન્યાસ કરવાના પ્રારંભમાં શું કરવું જોઈએ તે કહેવાને માટે સૂત્ર કહે છે.

સ્નેહં ચૈરં સંગં પરિગ્રહં ચાપહાય શુદ્ધમનાઃ ॥

સ્વજન પરિજનમાપિ ચ ક્ષાંત્વા ક્ષમયોત્પ્રૈયવચનઃ ॥૩॥

અર્થઃ—સદ્વેળના ધારણ કરનાર શુદ્ધ મનના માણસે કુટુંબિયો ઉપરનો મોહ છોડવો; કોઈવિધે મનમાં વેર હોય તો તે છોડી દેવું; સ્ત્રીપુત્રાદિકની સોખત છોડવી; ચોવીસ પ્રકારના અંતર્બાહ્ય પરિગ્રહનો ત્યાગ કરવો; આપણા અને પારકા માણસોના અપરાધની ક્ષમા કરવી; અને મીઠાં ભાષણથી આપણે તેની પાસે ક્ષમા માંગવી.

ભાવાર્થઃ—સમ્યગ્દ્રષ્ટી જીવને સ્નેહ અને વેર હોતાં નથી. સમ્યગ્જ્ઞાની એમ વિચાર કરે છે કે કર્મોના વશથી હું આ શરીરમાં ઉપજ્યો છું. હવે આ શરીરને ઉપકાર કરનારા તથા અપકાર કરનારા પદાર્થો પુણ્ય અને પાપકર્મના ઉદયથી જે બાહ્ય સ્ત્રીપુત્રાદિક છે, તેમાં શરીરને ઉપકાર કરનારાઓને દાન સન્માનાદિક આપીને સ્નેહ કીધો.

અને જે આ શરીરને અપકાર કરનારાં હતાં તેમને આશ્રિત
 બોહનીયકર્મના ઉદયથી વેરી સમજીને વેર રાખ્યું. હવે આ
 શરીરનો નાશ થવાનો સમય આવી પોહોંચ્યો છે, તો હવે
 કેના સાથે સ્નેહ કરું અને કેના સાથે વેર રાખું ? મહારે
 અને તેમને આત્મા સાથે તો સંબંધ છેજ નહીં. હું તેમના
 આત્માને જાણતો નથી, તેમ તેઓ મહારા આત્માને જાણતા
 નથી. ફક્ત તેમનું અને મારું આમડુંજ હીડામાં આવે છે.
 અને જે આમડાથીજ મિત્રતા અને શત્રુત્વનો સંબંધ હોય,
 તો આ આમડું ભરમ થઇ જઇ તેના એકએક પરમાણુ થઇ
 ઉડી જશે. વાસ્તે કેનાથી સ્નેહ ને કેનાથી વેરનો સંકલ્પ
 કરીયે ? કોઇથી નહી. અને જે કોઇ આપણાથી વગર
 કારણે અભિમાનથી વેર કરતાં હશે તેમનાથી નમ્ર થઇ તેમને
 કહેવું જે “મારી ભૂલ થઇ છે તેથી હું તમારાથી મળતો
 થયો નહીં, હવે હું આપને અરજ કરું છું કે મારા અપરા-
 ધની ક્ષમા કરો. આપ જેવાં સત્જન પુરુષ વગર કોણ
 બક્ષીસ કરે ? એમ કહી ક્ષમા ગ્રહણ કરાવવી. અને જે
 આપણે/કોઇનું ધન અથવા જમીન અન્યાયથી દબાવી લીધી
 તો તે તેમને પાછી આપી દઇ રાજી કરવા અને કહેવું કે
 “મેં દુષ્ટ બુદ્ધીથી આપનું ધન રાખ્યું, અથવા જમીન અન્યાય
 થડાવી લીધી. હવે આ તમારી પાછી લ્યો. હું પાપી છું.
 મેં દુષ્ટ બુદ્ધીએ છળ કપટ અને લોભથી આંધળો થઇ દુરાગ

આર કીધો, અને તમને બહુ દુઃખ ઉપજાવ્યું. હવે મને તે બાબતનો અંતરંગમાં પસ્તાવો થાય છે. મેં જે અપરાધ કીધો છે તે તો કોઈ રીતે પાછો ફરે નહીં. હવે શું કરું ? મને તમે માફ કરો.” ઇત્યાદિક સરળ પરિણામથી ક્ષમા ગ્રહણ કરાવવી. તેમજ આપણા કુટુંબ મિત્રાદિક સ્નેહવાન હોય તેમને કેહવું કે, “તમે, અમારા સંબંધી સ્નેહી છો પણ તમારે અને મારે આ શરીરથીજ સંબંધ છે. આ શરીરને પેદા કરનારા માતાપિતા છો. અને આ શરીરથી પેદા થયેલાં પુત્રપુત્રી છો. આ શરીરને સુખ દેનારી સ્ત્રી છો. આ દેહના કુળના સંબંધી બંધુજન છો. તમારે અને મારે આ વિનાશિક દેહનો સંબંધ આટલા વાખત રહ્યા. અ દેહ આયુષ્યને સ્વાધીન છે. અને તે હવે અવશ્ય નાશ થવાનો છે, માટે હવે એવા વિનાશિકથી સ્નેહ કરવો ફાકટ છે. આ દેહથી સ્નેહ કરશો પણ તે રહેવાના નથી તે તો આશિમાં ભગવાનનાં બધે વિખરાઈ જવાનો છે. અને મારો આત્મા તો જ્ઞાનસ્વરૂપ છે. અવિનાશી છે; અખંડ છે; મારે નિજસ્વરૂપ છે. ભગવાનના નાશ નાશ જેના સંયોગ છે તેનો વિયોગ પણ અવશ્ય છેજ. અને જે અનેક પુણ્ય પરમાણુઓ એકત્ર થઈ બનેલો છે તેનો નાશ અવશ્ય થવાનોજ વાસ્તે આ નાશવંત અજ્ઞાન અને જડ-સ્વરૂપી મારા પુણ્યથી સ્નેહ સુકી દઈ મારા અવિનાશી,

સાચક અને ચૈતન્ય આત્મા ઉપર ઉપકાર કરવા માટે
 ઉદ્ધમી થાઓ અને જેથી મારા જ્ઞાન દર્શનસ્વભાવરૂપી
 આત્માને રાગ દ્વેષ મોહાદિકથી ઘાત નહી થાય, અને
 જ્ઞાનાદિક ગુણોની ઉન્નવલતા પ્રકટ થઈ વીતરાગ નિઃ-
 સ્વભાવની પ્રાપ્તિ થાય તેમ યત્ન કરો. આવાં શરીર તો
 અનંતાનંત ધારણ કરી કરીને છોડ્યાં છે. વિપરીત શ્રદ્ધાન,
 વિપરીત જ્ઞાન અને વિપરીત આચરણથી ચાર ગતિમાં
 પરિભ્રમણ કીધું. ક્યાં માફ સકલ પદાર્થને બાણવાવાળું
 સર્વજ્ઞ સ્વરૂપ ? અને ક્યાં એકેન્દ્રિય પર્યાયમાં અક્ષરના
 અનંતમાં ભાગ જેટલું જ્ઞાનનું રહેવું ? મારી અનંતશક્તિ
 અંતરાય કર્મના ઉદયથી નષ્ટ થઈ; પૃથ્વી, પાષાણ, જલ,
 અગ્નિ, વાયુ અને વનસ્પતિ એ પંચ સ્થાવર રૂપનું
 ધરણુ, વિકલત્રય થવું એ બધો મિથ્યા શ્રદ્ધાન જ્ઞાન
 આચરણનોજ પ્રભાવ છે. હવે અનંતાનંત કાળમાં કર્મના
 ક્ષયોપશમથી અને વીતરાગના સ્વાદ્વાદરૂપ ઉપદેશથી, મારે
 સ્વરૂપ પરરૂપનું ક્રિયિત બાણપાણું થયું છે વાસ્તે હે સબ્જન
 સંબંધિયો ! હવે એવો સ્નેહ મારા ઉપર કરો જેથી મારો
 આત્મા રાગ, દ્વેષ, મોહરહિત નિર્ભય થઈને આ દેહનો
 ત્યાગ આરાધનાના શરણુ સહિત કરે. કારણ અનાદિકા-
 બધી અનંતાનંત મિથ્યાત્વ સહિત બાળમરણુ કીધાં છે, તો
 એક વખતબી જો પંડિતમરણુ કીધું હોત તો, ફરીથી મર-

જીને પ્રાપ્ત થાતજ નહીં, માટે હવે દેહાદિકથી સ્નેહ મૂકી
દઈ, જે રીતે મારો આત્મા રાગાદિક ભાવને વશ ન થાય,
અને સંસાર સમુદ્રમાં ન ડુબે તેવો યત્ન કરવો જોઈએ.

આલોચ્ય સર્વમેનઃ કૃતકારિતમનુમતં ચ નિર્વ્યાજં ॥

આરોપયેન્મહાવ્રતમામરણસ્થાયિ નિઃશેષં ॥ ૧૨ ॥

અર્થઃ—જે કંઈ આપણે પાપ અથવા અપરાધ કીધાં
હોય, અગર બીજાં પાસે કરાવ્યાં હોય, અથવા કરના-
રાને અનુમોદ્યાં હોય તો, તે અપરાધનું જ્યેષ્ઠાંતમાં નિર્દોષ
વીતરાગી રાગી ગુરૂની પાસે કપટ છોડીને આલોચન
કરવું, અને મરણ સુધી મહાવ્રત અંગિકાર કરવાં.

ભાવાર્થ—જે આપણા રાગાદિક કષાય ઘટ્યાં હોય,
પરિષદ સહન કરવા માટે આપણું શરીર અને મન સમર્થ
હોય, અને નિર્ગ્રંથ ગુરૂ તથા દેશકાળ સહાધ્યાદિકનો
સંયોગ હોય, તો મહાવ્રત અંગિકાર કરવાં, અને જે એવી
અંતર્બાહ્ય સામગ્રી અનુકુળ નહીં હોય તો, આપણા અંતઃ-
કરણમાંજ ભગવાન પંચપરમેષ્ઠીનું ધ્યાન કરીને આલોચના
કરવી. આપણી યોગ્યતા મુજબ પંચ પાતકોનો ત્યાગ કરી
ઘરમાં રહેતા છતાં મહાવ્રતી જેવા થઈ રોગાદિક વેદનાઓ
સહન કરવી—ગભરાવું નહીં. આવી પડેલાં દુઃખો બહાર
નહીં જણાવતાં, બહુજ ધીરજ રાખી સહન કરવાં. કર્મના
હિતને આપણા આત્મ સ્વભાવથી ભિન્ન જાણીને, સમસ્ત શત્રુ

મિત્ર સંયોગ વિયોગમાં સમતાભાવ રાખીને, પરિશ્રદ્ધાદિક
 ઉપાધિનો ત્યાગ કરી વિકલ્પ રહિત રહેવું, એમ સમજવું કે
 આ સંન્યાસનો અવસર છે, હવે મારે પરિશ્રદ્ધનો ત્યાગ
 કરવો જોઈએ. તેમાં પ્રથમ તો જેનું દેવું (ઋણ) હોય
 તે તેને આપીને ઋણરહિત થઈ જવું જોઈએ. કોઈનું ધન,
 જમીન, ઘર, અથવા ભાગ, વાડી વિગેરે આપણે અનીતિથી
 લીધાં હોય તો, તે તેને પાછાં આપી દઈ તેને સંતોષિત
 કરવા. અને આપણો અપરાધ કબૂલ કરી તેના પાસે ક્ષમા
 માગવી. એવી રીતે જેનું લીધેલું તેને આપી દેઈ, બાકી
 પોતાની ધનદૌલત જે આપણી પાસે રહે તેના વિભાગ કરી,
 સ્ત્રીનો ભાગ સ્ત્રીને આપે; પુત્રનો ભાગ પુત્રને આપે; દીક-
 રીને યોગ્ય દેખાય તે દીકરીને આપે; આપણા આશરાથી
 રહેલાં બહેન, ભાઈ, ભોજાઈ વિગેરેને જે આપવું ઘટે તે
 આપે. અનાથ, દીન, દુઃખી એવાં પુરૂષ અથવા સ્ત્રીયો
 અને વિધવાઓ હોય, તેમને યોગ્ય મદદ કરવા માટે જે આ-
 પવું હોય તે આપે. એવી રીતે સમસ્ત પરિશ્રદ્ધનો ત્યાગ કરી,
 મમતારહિત થઈ, શરીરના મમત્વનો પણ ત્યાગ કરે. સ્ત્રી,
 પુત્ર, કુટુંબ, ઘર, શય્યા, આસન, વસ્ત્ર વિગેરે ઉપરની
 મમતા છોડે. એમ સમજે કે મારે એમનો હવે શું સંબંધ છે?
 જે દેહના સંબંધથી તેમનો સંબંધ હતો તે દેહનેજ જોડું
 છોડું છું, તો પછી દેહના સંબંધીયોથી મારે શા માટે મમતા

રાખવી ? હવે મારા આત્માનો સંબંધ તો આપણા સ્વભાવ
જે સમ્યક્દર્શન, સમ્યક્જ્ઞાન અને સમ્યક્ચારિત્ર છે, તેથીજ
છે, કારણ તે મારા નિજસ્વભાવ છે. અને આ દેહ તો
રક્ત, મોંસ, હાડકાં અને આમડામય છે, જડ છે; કૃત્રિમ
છે; તે મારો નથી, અને હું તેનો નથી. દેહ વિનાશિક છે.
અને હું અવિનાશી છું. મારે તો અજ્ઞાનભાવથી એનામાં
મમતા રહી, અને તેથી અશુભ કર્મોના બંધ કીધાં. હવે એ
દેહના સંબંધનો નાશ થવાની ઇચ્છા રાખું છું. દેહના મમ-
ત્વથીજ અનંત જન્મમરણ થયાં છે. અને સંસારમા જેટલાં
દુઃખના પ્રકાર છે, તે બધાં દેહના સંગથીજ મારે વેઠવાં પડે
છે રાગ, દ્વેષ, મોહ, કામ, ક્રોધાદિકની ઉત્પત્તિનું કારણ
આ એક દેહનો સંબંધજ છે. એવા દેહથી વિરાગતા પામી
સમસ્ત મનોમાં દેહતા ધારણ કરવી.

વળી શું કરવું તે કહે છે—

शोकं भयमवमादं क्रौं कालव्यमगतिमपि हित्वा ।

सत्त्वं तत्तदमृतं च मनः प्रसादयं श्रुतरमृतः ॥

અર્થ:—સંચારના વખતે રોગ, ભય, વિપદ, દોષ,
કલુષપણું, અરતિ વિગેરે મૂકી દઈ કાયરપણું છોડી દેવું
અને આપણા આત્મસત્ત્વનો પ્રમાણ કરી શ્રુતરૂપ અમૃતથી
પોતાનું મન પ્રસન્ન રાખવું.

સાધાર્થ:—અનાદિ કાળથી સંસારી જીવોને શરીર

વિષે આત્મબુદ્ધિ લાગી રહેલી છે. અને શરીરના નાશનેજ
 પોતાનો નાશ માને છે. શરીરનો નાશ થવો, તેમજ ધન,
 પરિશ્રદ્ધ, સ્ત્રી, પુત્ર, મિત્ર સમસ્ત કુટુંબાદિકના સંયોગનો
 વિયોગ થતો જ્યારે જીવે છે, ત્યારે મિથ્યાદૃષ્ટીને ઘણો શોક
 ઉપજે છે, પણ સમ્યક્દૃષ્ટીને શોક થતો નથી. તે એમ
 વિચાર કરે છે કે, હે આત્મન, શરીર તો અનંતાનંત ગ્રહણ
 કરી કરીને મેલી દીધાં; આ દેહ તો રાગોની ઉત્પ-
 ત્તિનું સ્થાન છે. હમેશાં ક્ષુધા, તૃષ્ણા, શીત, ઉષ્ણ ભયા-
 દિક ઉપજાવવાવાળું છે; મહા કૃતઘ્ન છે; તદન વિનાશિક
 છે; આત્માને સર્વ રીતે દુઃખ અને કલેશ ઉપજાવનારું છે;
 દુષ્ટની સોખત જેવું ત્યાગવા યોગ્ય છે; સંપૂર્ણ દુઃખનું બીજ
 છે; મહાન સંતાપ અને ઉદ્વેગ ઉપજાવનારું છે; સદાકાંલ
 ભય ઉપજાવનારું છે; બંદીગ્રહ જેવું પરાધીન કરનારું છે;
 જેટલી જાતના દુઃખ દુનિયામાં છે તેટલાં બધાં એના સં-
 ગથી ભોગવવાં પડે છે; આત્મસ્વરૂપને બુલાવી દેનારું છે;
 ઇચ્છાના દાહને ઉપજાવનારું છે, મહાન મેલું છે; કીડા-
 આથી ભરેલું મહાન દુર્ગંધ છે; દુષ્ટ ભાઈ જેવું હમેશ કલેશ
 ઉપજાવનારું છે; એવા શરીરનો વિયોગ થાય તો તેમાં
 ખોટું શું ? માટે જ્ઞાનીએ શોક મૂકી દેવો જોઈએ; મર-
 ણનો ડર રાખવોજ નહીં. જ્ઞાનીએ વિષાદ, રોડ, કલુ-
 ષતા અને અરતિ ભાવોને મૂકી દઈ ઉત્સાહ, સાહસ અને

ધૈર્ય પ્રકટ કરીને શ્રુતજ્ઞાનરૂપી અમૃતનું પ્રાશન કરવું અને પોતાનું મન તૃપ્ત કરવું.

આહારં પરિહાપ્ય ક્રમશઃ સ્નિગ્ધં વિવર્દયેત્પાનં ॥

સ્નિગ્ધં ચ હાપયિત્વા સ્વરપાનં પૂરયેત્ક્રમશઃ ॥

સ્વરપાનહાયનામપિ કૃત્વા કૃત્વોપવાસમાપિશક્ત્યા ॥

પંચનમસ્કારમનાસ્તનુ ષજેત્સર્વયત્નેન ॥

અર્થ:—આપણી શક્તિ પ્રમાણે તથા આવખાની સ્થિતિ-પ્રમાણે ક્રમેક્રમે આહાર ઘટાડીને દુધ વિગેરે ચીકણું પીનેજ રહેવું. પછી ક્રમેક્રમે દુધ વિગેરે ચીકણું પીવાનું ઘટાડીને છાસ અથવા ગરમ પાણી પીને રહેવું, પછી ક્રમેક્રમે ગરમ પાણી પીવાનું ઘટાડતાં ઘટાડતાં સંપૂર્ણ આહારનો ત્યાગ કરીને શક્તિ પ્રમાણે ઉપવાસ કરવો અને ધર્મધ્યાનમાં ચિત્ત રાખીને પંચ નમોકાર જપતાં જપતાં બહુ સાવધાનીથી દેહ છોડવો.

ભાવાર્થ:—કાયસલ્લેખના કરવી તે અનુક્રમથી કરવી. આપણું આયુષ્ય પૂર્ણ થવાનો અવસર દેખાય તે પ્રમાણે શરીર અને ઇન્દ્રિયોથી મમત્વરહિત થવું. આહારના સ્વાદથી વિરક્ત થઈ વિચાર કરવો, જે હે આત્મા! સંસાર પરિભ્રમણ કરતાં કરતાં તેં એટલો બધો આહાર લીધો છું કે એકએક જન્મમાંનો એકએક કણ લઈ એકદું કરિયે તો તે અનંત સુમેરૂ પ્રમાણ થઈ જાય. અને અનંત

જન્મમાં પાણી પણ એટલું પીધું છે જે એકએક જન્મ માંને એકએક છાંટો એકઠો કરિયે તો તેથી અનંત સમુદ્ર ભરાઈ જશે. એટલાં અન્ન અને જળથીથી જો તૃપ્તી ન થઈ તો હવે રોગ અને જરાદિકથી પ્રત્યક્ષ મરણ નજ- દીક આવ્યું એવાં અવસરે કિંચિત્ આહારથી કેવી રીતે તૃપ્તી થશે ? જ્યારે આ શરીર ધારણ કીધું તે દહાડાથી પણ નિતપ્રતિ આહાર લીધાજ કીધો છે અને તે આહારના લોભ માટે અનેક આરંભ કીધાં. આહારના લોભથીજ હિંસા, અસત્ય, પરધનની લાલસા, અગ્રહ, પરિગ્રહનો વધારો કરી દુશ્વર્તાનથી દુકર્મ ઉપાર્જન કીધાં. આહારની ગૃહીની દીન- વૃત્તિ ધરણ કરી પરાધીન થયો આહારના લોભથી ભક્ષ અભક્ષનો વિચાર કીધો નહીં; જે જડયું તે ખાધું. રાતે ખાધું, દહાડે ખાધું, આડમ ચૌદસ જેવાં પર્વતિથિએ પણ ખાખા કીધું ખાધાના લોભથી ક્રોધ અભિમાન કપટ લોભ અને યાચના જેવાં કષાયમાં લપટાઈને આપણી મ્હોટાઈ ખોહી બેઠો. ખાધાની લાલસાથી અનેક રોગોની પીડા માથે વોહરી લીધી. આહારના લોભથીજ નીચ જાતિ, અને નીચ કુળની સેવા કીધી; આહારના લોભથીજ બંધસીને અને પુત્રને સ્વાધીન થઈ બેઠો; આહારના લંપટી હોય તે નિલાજરા થાય છે. આચારવિચારરહિત થાય છે. આહારના લંપટી પોતપોતામાં કપાઈ મરે છે, દુર્વચન બોલે છે.

આહાર વાસ્તેજ પશુચોનીમાં પરસ્પર લહી મરે છે. એક
 પીળને ખાઈ જાય છે. ઘણું શું કહીએ ? હવે આ શરી-
 રમાં મારો સંબંધ થોડા વખતનો છે. વાસ્તે રસનામાં શુદ્ધિ-
 મૂકી દેઈ, રસના ઈંદ્રીયની લાલસા મૂકી દેઈ, આહારનો ત્યાગ
 કરવો જોઈએ. જો આહારનો ત્યાગ કરવામાં હિંમતી નહીં
 થઈશ તો વ્રત, સંયમ, ધર્મ, જશ, પરલોક એ સરવે જ-
 ગડી જઈ કુમરણ કરી સંસારમાં પરિબ્રમણ કરવું પડશે.
 એવો નિશ્ચય કરીને આ તૃપ્તિ કરનારા આહારનો ત્યાગ કર-
 વા માટે કોઈ દહાડે ઉપવાસ, કોઈ વખત એ ઉપવાસ, કોઈ
 વખત ત્રણ ઉપવાસ, કોઈ દહાડે એકજ વખત આહાર, કોઈ
 દહાડે નીરસ આહાર, કોઈ વખત અલ્પ આહાર ઇત્યાદિ
 ક્રમથી આપણી શક્તિ પ્રમાણે અને આવખાની સ્થિતિ પ્રમાણે
 આહારને ઘટાડતાં ઘટાડતાં દૂધ કાંજ વિગેરે પીનેજ રે-
 હેવું. પછી દૂધ વિગેરે ચીકણા પ્રદાર્યો છોડી દઈ છાસ
 પીઈને અથવા ગરમ પાણી પીઈનેજ રેહેવું. અને પછી ગ-
 રમ પાણી પણ મૂકી દઈ આપણી શક્તિ પ્રમાણે ઉપવાસ
 કરતાં ધર્મધ્યાનમાં વિત્ત રાખીને પંચ જુઓકાર જપતાં જ-
 પતાં બહુ સાવધાનીથી દેકનો ત્યાગ કરવો. એ સલ્લેખના
 જાણવી. અહિયાં કોઈ કહે કે, આહારાદિકનો ત્યાગ કરી
 મરણ કરવું તે આત્મઘાત છે; અને આત્મઘાત કરવો તે
 તો અપ્રોગ્ય કહેવું છે; માટે તેનું શી રીતે ? એનું સમાધાન

એમ છે કે, જે કોઈ ધણાં દિવસથી મુનિપણું, શ્રાવકપણું, મહાવ્રત, અણુવ્રત સુખેથી પાળતાં દેખાય; જેઓ સ્વાધ્યાય, ધ્યાન, જ્ઞાન, શીલ, તપ, વ્રત, ઉપવાસાદિક સારી રીતે કરતાં હોય; જિનપૂજન, ધર્મોપદેશ, ધર્મશ્રવણ, ચાર આરાધનાનું સેવન જેમનાથી નિર્વિઘ્નપણે થતું હોય; ઉપસર્ગ અને દુર્ભિક્ષાદિકનો ભય નહીં આવી પોહોંચ્યો હોય, કોઈ અસાધ્ય રોગ શરીરમાં વધી પડ્યો નહીં હોય, સ્મરણ-શક્તિ અને જ્ઞાનશક્તિને નષ્ટ કરે એવી વૃદ્ધાવસ્થા આવી પહોંચી નહીં હોય; તેઓએ આહારનો ત્યાગ કરી સંન્યાસ ધારણ કર્યો એવું નથી- જેઓ ધર્મસાધન થતાં છતાં પણ આહારનો ત્યાગ કરીને મરણ કરશે તેઓ ધર્મથી પરાઈ-મુખ છે એમ સમજવું જોઈએ. જ્ઞાન, વ્રત, શીલ સંયમનાં ઉપાયથી મોક્ષનો ઉપાય સાધન કરનારો ઉત્તમ મનુષ્ય આપણા શરીરથી વિરક્ત થયેલો હજી આયુષ્ય લાંબુ છતાં અને ધર્મ, સેવન થતાંથી જો આહારદિકનો ત્યાગ કરે તો તે આત્મઘાતી કહેવાય કારણ ધર્મસંયુક્ત શરીરનું પ્રયત્નથી રક્ષણ કરવું એવી ભગવાનની આજ્ઞા છે. અને જો ધર્મનું સેવન કરવામાં સહકારી એવા દેહનો આહાર છોડીને ત્યાગ કરશે તો દેવ, નારકી અથવા તિર્યંચના સંયમરહિત દેહમાં ઉપજશે. ત્યાં તપ, સંયમ કેવી રીતે સાધી શકશે ? રત્ન-વચને સાધન કરનારો તો મનુષ્ય દેહજ છે. એવા મનુષ્ય

દેહને આહારનો ત્યાગ કરીને છોડશે તો તેનાથી શું કાર્ય સિદ્ધ થવાનું છે ? આપણા આત્માનું શું સાડું થવાનું છે ? આ શરીર મૂકી દઈ બીજું નવું શરીર વ્રત વગરનું અને ધર્મ વિનાનું ધારણ કરવું પડશે. માટે અનંતાનંત દેહ ધારણ કરાવનારૂં બીજ જે કાર્મણુ શરીર તેનું કારણ મિથ્યાત્વ, અસંયમ, કષાયાદિક છે તનો નાશ કરીને કાર્મણુદેહને મારી નાખો. આહારાદિકના ત્યાગથી તો ઔદારિકશરીર, જે હાડકાં અને માંસમય છે, તે મરી જશે અને બીજું નવું ઉપજશે તેમાં શું વળ્યું ? જ્યારે અષ્ટકર્મમય કાર્મણુ દેહ મરશે ત્યારે કમ્બુમરણુથી છુટશે. વાસ્તે તે કાર્મણુ દેહને મારવામાટે આ મનુષ્યશરીરને મિયમ, વ્રત, સંયમમાં દઢ રાખીને આત્માનું કલ્પણ કરો. અને જ્યારે હવે આ શરીરથી ધર્મ થઈ શકતો નથી એવું જણાઈ આવે ત્યારે આ વિનાશિક શરીરનો ત્યાગ કરવામાં તૈયાર થાઓ અને પછી શરીર ઉપરની મમતા છોડીદો. શરીરને તપશ્ચરણ થકો કૃષ કરવું તેને કાયસલ્લેખના કહે છે. અને તેની સાથે રાગ-દ્વેષ મોહાદિક કષાયને કૃષ કરવા તેને કષાયસલ્લેખના કહે છે. કષયની સલ્લેખનાવગર કાયસલ્લેખના કરવી ફાકટ છે. કાયને કૃષ કરવી તે તો રાગી, દરિદ્રી, અને પરાધીનપણાથી મિથ્યાદષ્ટિયોને પણ થાય છે. શરીરની સાથે રાગ, દ્વેષ, મોહાદિકને કૃષ કરીને આ લોક અને

પરલોકસંબંધી સમસ્ત વાંછનાઓનો અભાવ કરીને શરીર-
ઉપરની, જીવવાની, મરવાની, કુટુંબ પરિચ્છાદિક સમસ્ત
પરદ્રવ્ય ઉપરની મમતા મૂકી દઈ, પરમ વીતરાગપણાથી સં-
યમસહિત મરણ કરવું તે કષાય સંલેખના છે. અહિયાં
વિશેષ જાણવાનું એ છે કે, જે વિષયકષાયને જીતવાવાળો
હશે તેનેજ સમાધિમરણની યોગ્યતા હોય છે. વિષયોના
સ્વાધીન થયેલાંઓને અને કષાયયુક્ત હોનારાઓને સમા-
ધિમરણ થતુ નથી. સંસારી જીવોને ઇંદ્રિયોના વિષય અને
કષાય ઘણાં પ્રબળ હોય છે. તે મોટાં મોટાં સામર્થ્ય-
વાળાઓથી પણ જીતી શકતાં નથી. તેઓજ મોટાં બળ-
વાન અને પરાક્રમી એવી નારાયણ, બળભદ્ર, ચક્રવર્તી,
સરખાને પણ બ્રહ્મ કરી પોતાના સ્વાધીન કરી લીધાં છે
માટે વિષય ઘણા પ્રબળ છે. સંસારમાં જેટલાં દુઃખ છે તે-
ટલાં સર્વે વિષયના લોભુષીયોને, અભિમાનીયોને, અને
લોભિઓને હોય છે. કેટલાક જીવ જિનદીક્ષા ધારણ કરી-
ને પણ વિષયોની વેદનાથી બ્રહ્મ થાય છે. તેઓ અભિમાન
અને લોભ છોડી શકતા નથી. અનાદિ કાલના વિષ-
યોની લાલસાથી લિપ્ત અને કષાયોવડે પ્રબલિત થઈ, આ
સંસારીજીવ પોતાનું સ્વરૂપ ભૂલી જઈ બ્રહ્મ બની ગયા
છે. નાસ્તે વિષયકષાયથી વીરાગતા પામવાનું કારણ શ્રી-
ભગવતી આરાધનામાં વિષયકષાયનું સ્વરૂપ પરમનિર્જય

શ્રીશિવકોટી આચાર્યે વિસ્તારસહિત પ્રગટપણે બતાવેલું છે. વાસ્તે વીરાગતાના ઇચ્છક પુરુષોને એવા પરમ ઉપકાર કરનારા અંથનો નિરંતર અભ્યાસ કરવો જોઈએ. સમાધિમરણના અવસરે જીવનું કલ્યાણ કરવાવાળા ઉપદેશરૂપી અમૃતને સહસ્રધારારૂપ થઈ વર્ષા કરનારો ભગવતી આરાધના નામનો અંથ છે, તેનું શરણુ અવશ્ય ગ્રહણ કરવું જોઈએ, એમ બાણીનેજ અહિયાં આરાધના મરણના કથનનો અવસર દેખીને ભગવતી આરાધનાનો આશય લઈ લખીએ છીએ.

અહિયાં એટલું વિશેષ સમજવું કે સાધુ સુનીશ્વરોને તો રત્નત્રય ધર્મની રક્ષા કરવામાં સહાય થનારાં આચાર્યાદિકના સંઘ તથા વૈયાવૃત્યકરવાવાળા ધર્મનો ઉપદેશ દેવાવાળા નિર્ધાપકોની મોટી મદદ હોય છે, તેથી કર્મોને જીતીને તેઓ આરાધનાને પ્રાપ્ત થાય છે. તેવી રીતેજ ગૃહસ્થોને પણ ધર્મબુદ્ધિવાળા, જ્ઞાની, શ્રદ્ધાની એવાં સાધર્મી લાઈ-યોનો સમાગમ અવશ્ય મેળવવો જોઈએ. પણ આ પંચમ કાળ અતિ વિષમ છે. આ કાળમાં વિષયાનુરાગી અને કષાયીની સંગત તરત મળી આવે છે. તેમજ રાગ, દ્વેષ, શોક, લયને ઉપજાવનારા અને આર્તધ્યાનને વધારનારા, અસંયમમાં પ્રવર્તી કરાવનારાનો સંગમ પણ બની રહેલો છે. કરણ સ્ત્રી, પુત્ર, મિત્ર, બાંધવાદિક સમસ્ત આપણને રાગ, દ્વેષ, વિષયકષાયમાં વળગાડીને પોતાના સ્વરૂપને

જીજ્ઞાસી દેનારાં છે. સર્વે પોતપોતાનાં વિષયકષાય પુટ કરવાને તાકેલાં છે. કોઈ પુન્યના ઉદયથીજ ધર્માત્મા, ધર્માનુરાગી, પરોપકારી, વાત્સલ્યવાળો અને કરુણારસથી ભીંજાયેલા ગૃહસ્થનો સમાગમ મળે છે. તથાપિ પોતાના પુરુષાર્થથીજ ઉત્તમ પુરુષોના ઉપદેશનો સંયોગ મેળવી લેવો જોઈએ. અને સ્નેહ મોહના પાસમાં ફસાવનારા ધર્મરહિત એના સ્ત્રી પુરૂષોનો સંયોગ દૂરથીજ છોડી દે. અને જો કદાપિ અણધાર્યો કુસંગતી કોઈ આવી મળ્યો હોય તો તેની સાથે કંઈ પણ વાતચિત નહીં કરતા મૌન ધારીને બેસવું; અને આપણા કર્મોધીન દેશકાળના યોગ્ય જે સ્થાન હોય તે શયન આસન કરવું. ત્યાં જિનસૂત્રનું પરમ શરણુ ગ્રહણ કરવું. જિનસિદ્ધાંતનો ઉપદેશ ધર્માત્માઓના મોઢે સાંભળવે. ત્યાગ, સંયમ, શુભધ્યાન, જ્ઞાવનાને ભૂલવું નહીં. તેમ ધર્માત્મા સાધર્મીએ પણ પોતાને અને અન્યને ધર્મની પુષ્ટતા આહીને ધર્મની પ્રભાવના માટે ધર્મોપદેશાદિરૂપ વૈયાવૃત્ય કરવામાં આગસ નહીં રાખવું જોઈએ. ત્યાગ, વ્રત, સંયમ, શુભધ્યાન, શુભભાવનામાંજ આરાધકને તે સાધર્મી લીન કરે. જો કોઈ આરાધક જ્ઞાનવાન છતાં પણ કર્મના તીવ્ર ઉદયથી આવી લાગેલાં તીવ્ર રોગાદિક તથા ક્ષુધાતૃષ્ણાદિક પરીવહ સહન કરવામાં અસમર્થ થાય, વ્રતોની લીધેલી પ્રતિજ્ઞાઓથી અલાયમાન થઈ જાય,

અયોગ્ય વચન બોલવા લાગી જાય, રડવા લાગે, વિલાપ કરવા માંડે, તો સાધર્મી માણસ તેનો તિરસ્કાર નહીં કરે. તેને કહેવો શબ્દ બોલે નહીં, કઠોર વચન કહે નહીં. કારણ પેહેલેથીજ તે વેદનાઓથી દુઃખિત થયેલો છે; અને તેવામાં વળી તેને તિરસ્કાર અને અપમાનના શબ્દ સાંભળવામાં આવે તો તેનું માનસિક દુઃખ વધીને તેનું ચિત્ત અલાયમાન થઈ જઈ, તે વિપરીત આચરણ કરવા માંડશે. કહાચિત્ આત્મહત્યા પણ કરશે, માટે આરાધકનો તિરસ્કાર કરવો યોગ્ય નથી. ઉપદેશ આપનારાએ તો મહાન ધૈર્ય ધારણ કરીને આરાધકને બહુ સમતાભાવથી રનેહના ભર્યાં એવાં મીઠાં વચન બોલવાં કે, જે સાંભળતાંજ તેના આત્માને શાંત પાડીને તેનું સમસ્ત દુઃખ વિસરી જવાય. કૃષ્ણારસથી અને ઉપકારખુદ્ધીથી ભરેલાં એવાં વચન કહે કે, “હે ધર્મના ઇચ્છક, હવે સાવધાન થાઓ. તમોને પૂર્વકર્મના ઉદયથી રોગની વેદનાઓ અને આ મહાવ્યાધિઓ ઉપજી છે. પરીવહનો સંતાપ પણ આવી મળ્યો છે. તમારું શરીર અશક્ત થઈ ગયું છે, આવઈ પૂરી થવાનો અવસર આવ્યો છે. વાસ્તે હવે હોંશિયારી રાખો; ઘભરાશો નહીં; ધીરજ રાખો. ઘભરાયાથી અને દીનપણું બતાવ્યાથી અસાતાકર્મ છોડશે નહીં. તમારા ઉદયમાં આવેલાં અસાતાકર્મને દબાવીને તમને સાતાકર્મ આપવા કેઈ ઇંદ્ર, ધર-

જોંદ્ર, અહમિંદ્ર અને જોનેંદ્ર પણ સમર્થ નથી. તમારું
 દુઃખ મટાડવાને કોઈ સમર્થ નથી, વાસ્તે ઘભરાશો નહીં.
 કાયસ્તા કરવાથી બન્ને લોક બગડે છે. ધર્મથી પરાડુમુખ
 થઈ જવાય છે. વાસ્તે ધીરજ રાખી સમતા ભાવથી આવેલાં
 દુઃખ ખમશે. તો પૂર્વ કર્મની નિર્જરા થશે અને નવાં
 કર્મ બંધાશે નહીં. તમે જિનધર્મના ધારક ધર્માત્મા કહાવો
 છો; તેમજ ત્યાગી શ્રદ્ધાનીમાં શ્રેષ્ઠ કહાવો છો. હુમને સરવે
 જ્ઞાનવાન સમજે છે, તમે ધર્મ ધારણ કરનારોમાં પ્ર-
 ત્યક્ત છો. તમે વ્રત નિયમની યથાશક્તિ પ્રતિજ્ઞાઓ લી-
 ઘેલી છે. હવે વ્રત નિયમમાં જે શિથિલતા બતાવશો તો ત-
 મારું યશ અને પરલોક તો બગડશેજ એટલુંજ નહીં પણ
 અન્ય ધર્માત્માઓની અને ધર્મની બહુ નિંદા થશે. ઘણાંયેક
 લોખા જીવ ધર્મના માર્ગમાં શિથિલ થઈ જશે. જેમ કોઈ
 કુલવાન, માની, સુભટ લોકોની વચ્ચે પોતાની બુબ્બો
 સ્પુરાવીને તૈયાર થાય, અને વેરી સામે આવતાંવેંતજ ભય-
 ભીત થઈ દોડી જાય, તો બીજાં હાથનીચેનાજ નોકર ચા-
 કરો ત્યાં કેવીરીતે ચોલી શકે ? અને એમ કરીને જે દહાડા વ-
 ધારે જીવ્યો તો શું વળ્યું ? એવાં જીવવાને ધિક્કાર હોય !!
 તેમ તમે પણ વ્રત, નિયમ, સંયમની પ્રતિજ્ઞાઓ લીધેલી છે,
 અને હવે તે મૂકી દેશો તો નિંદાના પાત્ર થશો, એટલુંજ
 નહીં પણ આગળ ઉપર નવીન કર્મોના બહુ તીવ્ર બંધ

પાડી લેશે; જેથી અસંખ્યાત કાળસુધી તમને ભારે દુઃખ
 વેઠવું પડશે અને હાલનું અશુભકર્મ પણ તમને ભોગ્યા-
 વગર છુટશે નહીં. તમને પ્રથમ એવું અભિમાન હતું કે
 હું જિનેંદગી સક્ત જૈની છું; ભગવાનની આજ્ઞા પાળનારો
 છું; વીર ભગવાને કહેલાં વ્રત, શીલ, સંયમ ધારણ કરું
 છું; જે શ્રદ્ધાન, જ્ઞાન, આચરણ અનંત ભવમાં મળવું
 દુર્લભ તે વીતરાગ ગુરૂના પ્રસાદથી મને મળ્યું છે; એવો
 તમને નિશ્ચય છતાં આ ચિત્ત રોગજનિક વેદના અને
 પંરીપહ કર્મના ઉદયથી આવી મળ્યાથી તમે કાયર થઈ
 ઘમરાઈ ગયા છો, તે તો લાજી મરવા જેવું છે. વેદનાનો
 આટલો ખર્ચો તમે જે કર રાખ્યો છો તે વેદનાથી તો મર-
 જી જ થશે, બીજું શું થવાનું છે. અને મરણ તો ગમે-
 ત્યારે એક વખત થવાનું છેજ. જો આપણે જન્મ ધારણ
 કીધો છે તો મરણ તેના પછવાડે વળગેલું છેજ. વાસ્તે
 હવે કાયરતા સુકીને વીતરાગ ગુરુએ હિપદેશેલા વ્રત, સંય-
 મમાં ચિત્ત વળગાડો, અને દિલમાં ઉત્સાહ રાખીને ચાર
 આરાધના સહિત જો મરણ થઈ જાય તો તેના જેવો ત્રણ
 લોકમાં કોઈ લાભ નથી ! ત્રણ લોકની સંપદા તો વિના-
 શિક અને પરાધીન છે, પણ આરાધનાની સંપદા અનંત
 સુખ દેનારી અવિનાશી છે, જે ભયરહિત અને ધીરતા-
 સહિત સમાધિમરણ આચાર્ય, ઉપાધ્યાય અને મુનીશ્વરો

ચાહે છે; સમસ્ત પ્રતી, સંયમી, સમ્યગ્દષ્ટી ચાહે છે; અને તમે પણ હમેશ જોની વાંછા કરતા હતા; તે મનોવાંછિત સમાધિમરણ નજીક આવ્યું છે. એના જેવો આનંદ એકે નથી. અને આ જે વેદનાઓ વધે છે તે પણ તમારા ઉપર ઘણા ઉપકાર કરે છે. એમ સમજજો કે વેદનાઓથી શરીર ઉપરનો રાગ ઘટી જશે. પેહેલાં અસાતાદિકકર્મ બાંધેલાં છે તેની થોડા વખતમાં નિર્જરા થઈ જશે, રોગ અને દુઃખોથી ભરેલાં બંદીગ્રહથી નિકળવાનું જરૂર બની શકશે, વિષય ભોગોથી વિરક્તતા ઉપજશે; પરદ્રવ્યથી મમતા ઘટશે; મરણનો ભય રહેશે નહીં; પુત્ર, મિત્ર, સ્ત્રી, બાંધુ વગેરેથી મમતા ઘટશે. ઈત્યાદિ ઘણા ઘણા ઉપકાર આ વેદનાઓથીજ છે એમ સમજજો. વિલાપ કરવાથી અને ચીસો પાડવાથી વેદનાઓ ઘટશે એમ તમે સમજતા હશો, પણ તેમ કરવાથી વેદનાઓ ઘટશે નહીં, પણ ઉલટી વધશે. પરિણામમાં સંકલેશતા વધશે. કર્મનો ઉદય તો હવે ટળવાનો નથી. વાસ્તે દૃઢતા ધારણ કરવાનોજ હાલ અવસર છે. કર્મોનું છૂતવું તો પૂરાપણું પકડવાથીજ થશે. કાયર થઈને રડવા માંડશો, તડ્ડાટ કરશો તો કર્મ તમને મારીને તિથ્યાદિક કુળતિમાં લઈ જશે. ત્યાં અનેક જાતના દુઃખો આવી મળશે. વાસ્તે જેવી રીતે સાધર્મિયોના કુળને શોભે, અને કર્મ અને યશ પ્રાપ્ત થાય, અને દુઃખને પાત્ર નહીં થાયો

તે રીતે પ્રવર્તન કરે. જેમ ક્ષત્રિય કુળમાં ઉપજેલાં શૂર-
 વીર પુરૂષો શસ્ત્રોવડે સંતાપિત થયેલાં આંખની ભૂમિસહિત
 સંગ્રામમાં મરણ પામે છે પણ વેરીની સામેથી પોતાનું મોઢું
 પાછું ફેરવતાં નથી, તેમ પરમ વીતરાગિયોનું શરણ અહણ
 કરનારા પુરૂષ અશુભ કર્મોના પ્રહારથી દેહનો ત્યાગ કરે
 છે, પણ દીનતા અથવા કાયરતાને પ્રાપ્ત થતાં નથી. કેટ-
 લાક જનલિંગના ધારક ઉત્તમ પુરૂષોની ચારે તરફ દુષ્ટ
 વેરી લોકોએ અગ્નિ સળગાવી દીધેલી અને તે અગ્નિમાં તેમનું
 સર્વે શરીર દગ્ધ થવા માંડેલું, તેની વેદના કેટલી હશે તે
 મોઢેથી કહી શકાતી નથી, પણ તે વેદનાને જાણે પોતાનું
 જાણ ચુકાય છે એમ જાણી ક્ષમાભાવથી સહન કરી
 પંચ પરમગુણના શરણે રહી ધીરતા ધારી બળી મુવા છે
 પણ બિલકૂલ કાયરતા રાખી નથી. આત્મજ્ઞાનનો પ્રભાવ
 એવો છે કે, આ કલેવરથી જૂદો અવિનાશી અખંડ જ્ઞાન-
 સ્વભાવનો અનુભવ કીધાથી, તેનું કૃપા અકંપપણું અને ભય-
 રહિતપણું જ થાય છે. અજ્ઞાની મિથ્યાદષ્ટી પણ પરલોકના
 સુખમાટે ધૈર્ય ધારણ કરે છે, વેદનામાં ઘમરાતો નથી, તો
 સંસારના સમસ્ત દુઃખનો નાશ કરવા આહવારો અને જિન-
 ધર્મના ધારક તમે, આવા કાયર થઈ આત્માના હિતને કેમ
 બચાડો છો ? અને તમારો નિર્મળ યથા મેલો કરોને દુર્ગ-
 તીના પાત્ર શામાટે બનો છો ? માટે હવે સાવધાન થાઓ.

ધર્મનું શરણુ ગ્રહણ કરીને કર્મજનિત વેદનાઓને છૂટીલ્યો. આવો અવસર અનંતલવમાં પણ મળેલો નથી. આ કાંઠે લાધીગયેલી નાવ છે. હું પ્રમાદી થશો તો તે ડુબી જશે. જન્મારા સુધી જે કંઈ જ્ઞાનનો અભ્યાસ કીધો; શ્રદ્ધાનળી ઉજવળતા રાખી; તપ, ત્યાગ, નિયમ, વ્રત, પચ્ચાણ પાળ્યાં; તે સર્વે આ અવસરના માટેજ હતા. હવે અવસર આવે શિથિલ થઈ ભ્રષ્ટ થશો તો સર્વે 'ખોયું' એમ સમજશે. સમતા છોડવાથી રોગ, વેદના અને મરણ તો ટળવાના નથીજ, પણ તેથી આપણા આત્માને ફક્ત દુર્ગતિરૂપ અંધ ક્રીચરમાં ડુમાવશો. લોકોમાં કોગળિયાનો રોગ ફાટી નીકળે છે, દુકાળ પડે છે, ભયંકર વગડામાં પ્રવેશ થઈ જવાય છે, કોઈ મ્હોટો ભય આવી પડે છે, મહાન રોગની વેદનાઓ થવા માંડે છે, તોપણ ઉત્તમ કૂળમાં જન્મેલાં પૂજ્યપુરુષો બેહત્તર છે કે મરીજાય, પણ હલકા લોકોની પેટે નિંદા ગાયરણ કદાપિ નહીં કરે. કોગળિયાના ડરથી ઘાઝ પીશે નહીં, દુકાળ આવ્યો તો પણ માંસ લક્ષણ કરશે નહીં, નીચ ચાંડાલાદિકનું બુદ્ધ અજ્ઞ લક્ષણ નહીં કરશે, ભય આવે તોપણ મ્લેચ્છ લીલ્લ બની જાય નહીં, હિંસાદિક પાપકર્મ કરશે નહીં. તેમજ શ્રાવક ધર્મનો ધારક બિનધર્મી રોગાદિકથી પ્રભાવ ત્રાસ ઉપજે, તોપણ પોતાના પરિણામ કોઈ રીતે બગાડશે

નહીં. અને જેઓ ધર્મ, નિયમ, વ્રત, ત્યાગ વગેરે સાધ-
ર્મિની ક્રિયાની પ્રભાવનાનો ઇચ્છક છે, તેઓ તો અંતકાળમાં
પોતાનું શ્રદ્ધાન, જ્ઞાન, આચરણની ઉન્નવલતાજ પ્રગટ કરે
છે, જેથી તેમનો જન્મ સફળ થાય છે. તેમનાં વ્રત, તપ,
ધર્મ સફળ થાય છે. તેઓ જગતમાં પ્રશંસાને પાત્ર થાય
છે, તેઓ મરીને ઉત્તમ દેવલોકમાં ઉપજે છે. મનુષ્ય
જન્મ પામ્યાં તો તેમાંથી ઉત્તમ કુળમાં જન્મ લે છે. તેમના
ઉપર સંકટો આવી પડે, તો પણ મેરૂ પર્વત જેવા અચળ
રહે છે. અને સમુદ્ર જેવા ગંભીર રહે છે. હે ધર્મના આરા-
ધક, તમને ઘોર વેદનાઓ થવા માંડે તોપણ તમે વ્યા-
કુળ થશો નહીં. આ પુદ્ગલથી જુદોજ આપણો શાયક-
ભાવ છે તેનો અનુભવ કરો. અને વેદનાઓ થવા માંડે
ત્યારે વેદનાઓને જીતનારા ઉત્તમ પુરુષ જે પહેલાં થઈ
ગયા છે તેમનું ધ્યાન કરો. હે આત્મા ! પહેલાં સાધુ પુરુષોને
સિંહ, વાઘ, વગેરે દુષ્ટ જીવોએ પોતાની ડાઢોવડે આવી
નાખેલાં છતાં પણ તેઓ આરાધનામાંજ લીન હતાં તે
હિસાબે જોતાં તમને કેટલી વેદના છે ? સુકુમાલસ્વામી,
જે અતિ સુકુમાર કૌમળ દેહના ધારક, અને તુરતજ દીક્ષા
લીધેલી, તેમના પગ એક શિયાળનીએ પોતાનાં બે બચ્ચાં-
સાથે ત્રણ ત્રણ અને ત્રણ દિવસસુધી કરડી ખાધાં અને
તેમનું પેટ ફાડયું તે વખત તેમનું મરણ થયું ! ! એવાં

ઘોર ઉપસર્ગ જેઓએ સહન કરીને, ધીરજ રાખી ઉ-
 ત્તમ અર્થ સાધ્યો, તેના મુકાબલે તમારી વેદના કેટલી
 છે ? સુકોશલસ્વામીનું શરીર તેમની માતાના જીવ વાઘેણે
 ભક્ષણ કીધું, છતાં તેઓ સમાધીથી ખશ્યાં નથી !! તો તમારે
 શું વેદના છે ? ભગવાન ગજકુમારસ્વામીનાં સઘળાં શરી-
 રમાં દુષ્ટ વેરી લોકોએ ખીલા ઠોકી દીધા, તોપણ તેઓએ
 ઉત્તમાર્થ સાધ્યો !! ત્યારે તમારે કેટલી વેદના છે ? સન-
 તકુમાર નામના મહામુનિનાં શરીરમાં ખુજલી, જવર, ખાંસી,
 શોષ, તીવ્ર ક્ષુધાની વેદના, વમન, નેત્રશુલ, ઉદરશુલ,
 વિગેરે અનેક રોગ ઉપજ્યા, તેની ઘોર વેદનાઓ સો વરસ-
 સુધી સામ્યભાવથી ખમી, ધીરજ છોડી નહીં, ત્યારે ત-
 મારે કેટલી વેદના છે ? રાષ્ટ્રિકપુત્ર ગંગાનદીમાં નાંવમાથી
 ડુબી ગયો પણ આરાધનાથી ખશ્યો નથી. તો તમ્હારે કે-
 ટલી વેદના છે ? ભદ્રબાહુ નામના મુનિને તીવ્ર ક્ષુધા રોગ
 ઉપજ્યો હતો, તોપણ અવમૌહ્ય નામના તપની પ્રતિજ્ઞા
 લઈ આરાધનાથી ખશ્યા નહીં, તો તમ્હારે કેટલીક વેદના
 છે ? લલિતઘંટા નામના પ્રસિદ્ધ ખત્રીસ મુનીએ કૌસાંખીમાં
 નદીના પ્રવાહમાં તણાઈ ગયાં છતાં, પણ આરાધના મરણ
 કીધું !! ત્યારે તમારે કેટલીક વેદના છે ? ચંપાનગરીની
 બાહાર ગંગાકિનારા ઉપર ધર્મઘોષ નામના મુનિ એક મહિ-
 નાના ઉપવાસની પ્રતિજ્ઞા કરી તીવ્ર તૃષ્ણાની વેદનાથી પ્રાણ-

ત્યાગ કીધો, તોપણ આરાધનાથી છુટયાં નથી !! તો તમારે કેટલી વેદના છે ? શ્રીદત્ત નામના મુનિને પૂર્વભવના વેરી હોવે પોતાની વિક્રિયાથી શીતની ઘોર વેદનાઓથી વ્યાપી નાખ્યું હતું, તોપણ મુનીએ કલેશરહિત થઈને ઉત્તમાર્થ સાધન કીધા તો. તમારે શું વેદના છે ? વૃષભસેન નામના મુનિએ ગરમ ગિલા, ગરમ પવન, અને માથાઉપર તપેલાં સુરજનો અગ્નિ જેવો તાપ છતાં, આરાધના ધારણ કીધી, તો તમારે કેટલી વેદના છે ? હેડનગરમાં અગ્નિ નામના રાજપુત્રને કોંચ નામના વેરીએ શક્તિ નામના શસ્ત્રવડે મારી નાખ્યો, તોપણ તેણે આરાધના ધારણ કીધી. ત્યારે તમને કેટલુંક દુઃખ છે ? કાકિંદી નામની નગરીમાં અભયઘોષ નામના મુનીના સમસ્ત શરીરને અંડવેગ નામના વેરીએ છેદી નાખ્યું, તેની ઘોર વેદનાઓ થઈ, તોપણ તેવામાં તેને ઉત્તમાર્થ સાધ્યો !! તો તમ્હારે કેટલીક વેદના છે ? વિદ્યુચ્ચર નામના ચોરને ડાંસ અને મત્સરોએ ઠરડી ખાધું, છતાં તેણે સંકલેશરહિત મરણ કરી ઉત્તમાર્થ સાધ્યો તો તમને કેટલી વેદના છે ? ચિલાતપુત્ર નામના મુનીને પેહેલા ભવના વેરીએ શસ્ત્રવડે ઘાત કીધા, અને તે ઘાવોમાં મોટા મોટા મીડા નાખી, ચાળણી જેવાં ઘણાં છિદ્રો કીધાં, તેથી જે કંઠણ વેદના થઈ, તે તેઓએ સમજાવધી ખમીને ઉત્તમાર્થ સાધ્યો. ત્યારે તમારે કેટલીક વેદના છે ? દંડ

નામના મુનીને પૂર્વ લવના વેરી કોઈ યમુના વકે બાણુ
 મારીને વીધી નાખ્યો, તેની ઘોર વેદનાઓ થઇ, તોપણ
 સમતાલાવે આરાધના ધારણ કીધી, ત્યારે તમને કેટલી
 વેદના છે ? કુલકાંરકટ નામના નગરમાં અભિનંદનાદિ પાં-
 ચસો મુનિ ઘાણીમાં નાખીને પીલાવ્યાં છતાં સમતાલાવથી
 ખશ્યા નથી !! આશ્ચિર્ય નામના મુનીને ગાયો બાંધવાનાં
 ઘરમાં સુખંધ નામના વેરીએ આગ સળગાવી બાળી નાખ્યા,
 તોપણ તેઓ પ્રાયોપગમન સંન્યાસથી ખશ્યા નહીં !! કુલાલ
 નામના ગામની બાહરની બાબુએ વૃષભસેન નામના મુનિ સઘસ-
 હિત આવેલાં તેમજો રિષ્ટામ નામના વેરીએ આગ સળગાવી
 બાળી નાખ્યાં, તો પણ તેઓએ વીતરાગતા ધારણ કરીને
 આરાધના સાચવી !! તો તમ્હારે કેટલીક વેદના છે ? હે
 આરાધનાના આરાધક, તમે પોતાના દિલમાં વિચાર કરો
 કે, આટલા બધા મુનિ જેમને કોઈ સહાય નહેતું, એકલા
 અને ઇલાજ પ્રતિકાર વગરના વૈયાવૃત્યરહિત છતાં પણ
 ઘોર ઉપસર્ગ આવેલા વખતે નહીં ગભરાતા, બહુ ધીરજથી
 સમતાલાવે તે સહન કરી આરાધના સાધી, તો અહિયાં ત-
 મ્હારે શો ઉપસર્ગ છે ? તમારું વૈયાવૃત્ય કરવામાં આટલા
 બધા સાધની ભાઈઓ તત્પર છતાં, તમે શામાટે ક્લેશિત
 થાઓ છો ? આ ઉપર કહેલા મોટા પુરૂષ થઇ ગયા
 તેમને કોઈ સહાય હતું નહીં, કોઈ તેમનું વૈયાવૃત્ય કરવા

માટે પણ હંતું નહીં, તેમના ઉપર કુપ્ત વેરીએ ઘોર ઉપ-
સર્ગ કીધા, તેમને અગ્નિ સળગાવી બાળી નાખ્યાં; પર્વત
ઉપરથી નીચે ફેંકી દીધાં; શસ્ત્રોવડે ચીરી નાખ્ય; જ્ઞાન-
વરોએ ફાડી ખાધાં; પાણીમાં ડુબાવી દીધા; તેમને કુ-
વચનથી ઘોર ઉપદ્રવ કીધા; તોપણ તેઓએ પોતાનો
સામ્યભાવ છોડ્યો નહીં તો તમને કોઈ ઉપસર્ગ આવ્યો નથી;
શીત, ઉષ્ણ, વાયુ, વરસાદ ઉપદ્રવ થયો નથી; તમ્હારી
પાસે ધર્માત્મા કંઠણાવાનુ ધીરજના ધારક, પરમ હિતોપ-
દેશમાં ઉદ્યમી, વૈયાવૃત્યમાં તત્પર એવાં પુરૂષો હાજર છે.
ચાકર નોકર હાજરીમાં તૈયાર છે. ત્યારે હવે આકુલતાનું
કારણ શું? એવા અવસરે શિથિલ કેમ થાઓ છો? તમે
તમેને રોગની પીડા, અથવા અશક્તિ, લુધા, તૃપાદિક
વેદનાઓ થાય છે, તો તેમાં તમારા પરિણામ લાગવા દેશો
નહીં. સાધર્મી ભાઈઓના મોહમાંથી જિનેદ્રતા વચનનું
ઉચ્ચારણ થાય છે તેમાં ધ્યાન રાખો. તેનાથી સમસ્ત વે-
દનારૂપી વિપતો નાશ થઈ પરિણામ નિર્મળ થશે, ધર્મમાં
ઉત્સાહ વધશે; પાપની નિર્જરા થશે; અને કાચરપણું મટી
જશે. તમને વેદનાઓ થાય ત્યારે તમે ચારે ગતિઓમાં
જે દુઃખ ભોગવ્યું તેની યાદ કરો. આ સંસારમાં પરિ-
ભ્રમણ કરતા જીવે કઈ કઈ વેદનાઓ ભોગવી નથી? જીવ
વખતે જીવની વેદનાથી અને તરસની વેદનાથી પીડા-

ઇને મૂવો છે, ઘણી વખત આગમાં જળીને મૂવો છે, પા-
 ણીમાં ડુબીને ઘણી વખત મૂવો છે. ઝેર ખાઈને ઘણી વખત
 મૂવો છે. ઘણી વખત સિંહ, સર્પ, કુતરાં વિગેરેથી માર્યો
 ગયો છે, ઉંચાઈથી પડીને કેટલીક વાર મૂવો છે. શસ્ત્રાના
 ઘાવ ખમીને ઘણીએ વખત મૂવો છે, તે હિંસાએ આ દુઃખ
 કેટલું છે ? અને જે દુઃખ નરક તિયંચ ચેનીમાં દીર્ઘ-
 કાળ ભોગવ્યું છે, તેને તો જ્ઞાની ભગવાનજ નભે છે.
 અહિયાં હાલ જરાકજ વેદના થોડા વખતસુધીની થઇ છે,
 તો તેથી અકળાઈને ધીરજ છોડશે નહીં. જે ઘોર વેદ-
 નાઓ કર્મના વશથી ચારે ગતિમાં ભોગવી છે, તે કહેવાને
 કરોડો જીવોથી અસંખ્યાત કાળસુધી કેઇ સમર્થ નથી.
 નરકમાં દુઃખની જે સામગ્રી છે, તેની જાત આ લોકમાં
 છે નહીં, તો તે કેવીરીતે ખતાવી શકિયે ? તે તો ભગવાન
 જ્ઞાનીજ નભે છે. જ્યાં પાંચમાં નરકસુધીના ઉબ્બુ ખિલોમાં
 ગરમી તો એટલી ભારે છે, કે મેરૂ પર્વત જેવો લોહનો
 ગોળો છોડિયે, તો જમીન ઉપર પહોંચતાંસુધીમાં તેનું પાણી
 થઇ જાય છે !! અહિયાં તમ્હારે રોગની ગરમી કેટલી છે ?
 પાંચમાં નરકનાં ત્રીજા ભાગમાં, અને છઠ્ઠી સાતમી પૃથ્વીના
 ખિલોમાં, એટલી થંડી છે કે, મેરૂ પર્વત જેવા ગોળાના તે
 થંડીથી કાંડે કકડા થઇ જાય છે, એવી વેદના આ
 જીવે ઘણાં વરસોસુધી ભોગવી છે. અહિયાં મનુષ્ય જન-

મમાં જ્વરાદિક રોગજનિત અને ભૂખ તરસથી ઉપજેલી વેદના, ઉન્હાળાની ગરમીની વેદના, શિયાળાની થંડીની વેદના, શીતજ્વરથી ઉપજેલી વેદના કેટલીક છે ? અને તે અદ્યપકાળ રહેવાની છે, ત્યારે તે મમત્વ છોડેલા ધર્માત્મા જીવોએ સમતા રાખી નહીં ખમવી જોઈએ ? આ અવસર સમતાભાવથી પરીષદ સહન કરવાનો છે. અને જો કલેશભાવ કરશે, તોપણ કર્મનો ઉદય છોડવાનો નથી. અને જો પાપના ઉદયથી અપઘાત કરીને મરશે, તો નરકમાં અનંતગુણ અસહ્યાતકાલ વેદના ભોગવશે. પાપના ઉદયથી નારકી જીવોને સ્વભાવસિદ્ધ કરોડો વ્યાધિઓ શાસ્વતી છે. નરકની ભૂમિનો સ્પર્શજ કરોડો વીંછીના ડાંખથી પણ વધારે વેદના કરનારો છે. નારકી જીવોને ભૂખની વેદના એટલી થાય છે કે સઘળી પૃથ્વી ઉપરનું અન્ન લક્ષણ કરે તો પણ તેની સમાધાની થતી નથી, જ્યારે ખાવા માટે એક દાણો તો મળતો નથી !! તરસ પણ એટલી બધી હોય છે કે તમામ સમુદ્રોનું પાણી પીવાં મળે તોપણ તે શાત થાય નહીં અને પીવાને માટે પાણીનું એક ટીપુ તો મળે નહીં !! નરકની પૃથ્વીની મૃત્તિકા એટલી દુર્ગંધી છે કે જો પેહેલાં પટલનો એક કણ બા મનુષ્ય લોકમાં આવે તો તેની દુર્ગંધથી અરધા અરધા હોમના પંચેંદ્રી મનુષ્ય અને તિર્યંચ મરણ પામે છે !! અને

બીજી પટલના કણની દુઃખીધી એક કોસસુધીના માણસ
તિર્યંચ મરણ પામે છે. એમ પટલે પટલે અરધો અરધો
કોસ વધતાં, સાતમી પૃથ્વીના ઓગણપચાસમાં પટલની
માટીમાં એવી દુઃખિ છે કે તેનો એક કણ જે અહિયાં
આવે તો, તેનાથી સાડા ચોવીસ કોસસુધી પંચેદ્રી મનુષ્ય
અને તિર્યંચ પ્રાણુરહિત થઈ જાય છે !!! એવીજ રીતે નરક-
માંના રસ, રૂપ અને શબ્દોના અનુભવનું દુઃખ કહી નહીં
શકાય એવું જાય કર છે, તે ફક્ત કેવલી ભગવાનજ બાણે
છે. આવાં નારકીનાં દુઃખ જે ભોગવવાં પડે છે, તે
શા કારણથી ભોગવવાં પડે છે તે જિનવાણી બતાવે છે.
ઘણા આરંભ કરવાથી, ઘણા પરિશ્રદ રાખવાથી, સાત
વ્યસનના સેવવાથી, અભક્ષ ભક્ષણ કરવાથી, હિંસાદિક
પાંચ પાપોમાં તીવ્ર રાગ હોવાથી, નિર્માલ્ય ભક્ષણથી
વગેરે કારણોને લીધે, નારકીનાં દુઃખ ભોગવવાં પડે છે.
નારકી જીવેને માનસિક દુઃખનો ખાર નથી. નારકી જીવેને
શરીરનું દુઃખ, જગાસંખંધો દુઃખ, અરસપરસમાં પીડા
દેવાનું દુઃખ, અસુરકુમારે ઉપભવેલું દુઃખ એટલું બધું
છે કે તે કહી શકાતું નથી. નરકમાં આયુષ પૂરું થયા
વગર મરણ આવતું નથી, માટે તે દુઃખ ધ્યાનમાં લાવો.
તિર્યંચોનીમાં જે જે દુઃખ વેઠવું પડે છે તે પણ કાંઈ
ઓછું નથી. તિર્યંચને પરાધીન રહેવું પડે છે. જૂખ લાગી,

તરસ લાગી, ટાઢ વાઈ, ગરમી લાગી, ચાખકો માર્યો, વધારે ભાર નાંખ્યો, નાક વીંધ્યું, રસીથી ખાંધી નાંખ્યું, તોપણ બિલતાં આવડતું નથી. વાચા હોય તે તેથી કોઈને કહીને તેમાંથી નિકળી જવાને ઉપાય પણ કરે, પણ વાચા નહીં તેથી, જે કાંઈ વેદનાઓ થાય તે ગુપચુપ ખમ્યા વગર છુટકોજ નથી. એક માલિક વેચે એટલે તેના ઘેરથી બીજાને ઘેર જવું. ત્યાં જવું કે નહીં તે કંઈ સ્વાધીન નથી. ચાંડાળને ઘેર, મેક્ષેચ્છને ઘેર, નિર્દાસીને ઘેર પણ રહેવું જોઈએ. અને બ્રાહ્મણ સરખાને ઘેર પણ રહેવું જોઈએ. કોઈ ચાખકાથી, તો કોઈ લાકડીથી, તો કોઈ લોઢાની અણીથી મારે, કોઈ ખાવાનું નહીં આપે, કોઈ શોડું આપે, અને ભાર વધારે નાખે, એવો જીવમ થાય તોપણ તેનાથી રાજા પાસે જઈ પોકાર કરવાનું સામર્થ્ય નહીં. કોઈને દયા આવે નહીં. કોઈ રક્ષા કરવા આવે નહીં. તેનું નાક ફાટી જાય, ખાંધો સુડી જાય, પીઠ કપાઈ જાય, તેમાં હજારો જીવડાં પડે, તોપણ તેના ઉપર પથરા જેવા કર્કશ ભાર નાંખ્યોજ જાય. તે ભાર ખેંચી શકે નહીં, તો તેના મર્મસ્થાનમાં ચાખકોના માર, લાકડીના માર, લોઢાની આરીનો માર માર્યાજ કરે. નાક વિગેરે મર્મસ્થાનમાં દોરડું, સાંકળ, આમડાનો પટ્ટો વિગેરેથી એવું ખાંધી નાખે કે, તે હાલીઆલી શકેજ નહીં. એવી તિર્યચગતિમાં પ્રત્યક્ષ

દુઃખે! જુઓ છો, ત્યારે તમને કેટલુંક દુઃખ છે ? જલચર, નલચર, વનચર એવ એક બીજાને ભણાવુ કરે છે. છુપાઈ બેઠેલાઓ નિર્બલને સમળ એવ શોધી શોધીને મારી ખાય છે. શિકારી લોકો, બીલ લોકો, કાળી લોકો, માછી લોકો જ્યાં જશે, ત્યાં કોઈ નજરે પડ્યો કે તરત પકડી લાવી તેને મારશે, ચીરશે, છુંદશે, રાંદશે ભુંજશે. તેના ઉપર દયા કોણ કરવાના છે ? પૂર્વ ભવમાં દયાધર્મ ચાલ્યો નહીં, ધનનો લોભો થઈ અનેક છળ કપટ કીધાં, જૂઠું ખાલ્યા, તેનું ફળ તિર્યચ્યોનિમાં ઉદય આવે છે તેનું ચિંતવન કરો. હવે મનુષ્યોનિમાં પણ અનેક જાતનું દુઃખ છે. ઇંદ્રનો વિયોગ, અનિંદ્રનો સંયોગ, નિર્ધન હોવું, પરાધીન થવું, બંદીખાને પડવું, અપમાન ખમવું, માર આવો, રોગની વેદના ખમવી, વૃદ્ધપણાનું દુઃખ ખમવું, આંધળા, લુલા, બેહરાં, ગુંગા, પંગુ થવું, ભૂખ, તરસ, શીત, ઉષ્ણ, સંતાપ વિગેરે લોભવવાં, નીચ ફૂલ, અને નીચ ક્ષેત્રમાં ઉપજવું, અંગ ઉપાંગ બગડી જવાનાં અને સડી જવાનાં, ધાર્યું ખાવાનું નહીં મળવાનું, વિગેરે અનેક પ્રકારનું દુઃખ લોગળ્યું છે તેનું ચિંતવન કરો. મનુષ્ય-ગતિમાં માનસિક દુઃખ પણ ઘણું છે.

અજ્ઞાનભાવથી અભિમાનકપાયને વચ થઈ, લોકોનાં અપમાન ભર્યાં શબ્દ ખમવાં પડે છે તે ઘણું દુઃખ છે.

દુષ્ટ, નિર્દય, અન્યાયમાગી સાથે સામેલ રહી રાત હઠાડો ત્રાસ લોગવવો, ભયભીત રહેવું તે કાંઈ થોડું દુઃખ છે ? આપણા બહાલાં સ્ત્રી, પુત્ર, મિત્ર, માલિક, ચાકર જેઓ આપણા ઉપર ઉપકાર કરનારા અને જેમને આપણે પોતાના પ્રાણ કરતાં પ્યારા ગણેલાં, તેમનો વિયોગ થઈ જાય છે; ખાળ અવસ્થામાં દીકરી વિધવા થઈ જાય છે; આજીવિકાના સાધનો ખગડી જાય છે; છતું ધન લુટાઈ જાય છે; આપણે અતિ નિર્ધન થઈ જઈએ છીએ; પેટ ભરીને અન્ન નથી મળતું; સ્ત્રી દુષ્ટ મળી આવે છે; દીકરો કપૂત નિકળે છે; ભાઈઓ તિરસ્કાર કરે છે; શુભ જાણનારા માલિકને વિયોગ થઈ જાય છે; આપણી નિંદા થાય છે; આપણને કલંક લાગે છે; વિગેરે અનેક માનસિક દુઃખો લોગવ્યાં છે. વાસ્તે હે ધીરજવાન, અહિયાં સન્યાસના અવસરે કિંચિત્ માત્ર ઉપજેલી વેદના તે શા હિસાબમાં છે ? કર્મના ઉદયથી મનુષ્ય જન્મમાં પણ આગમાં બળી મુઆ છિયે, સિંહ, વાઘ સર્પ દુષ્ટ હાથી વિગેરેથી પ્રાણ ખેંચ્યાં છે. હાથ, પગ, કાન, નાક, છેદાઈ ગયેલાં છે; શુળીએ ચઢાવી દીધેલા છે; આંખો ઉપાડેલી છે; જીભ ખેંચી કાઢેલી છે; પાપકર્મના ઉદયથી એવાં એવાં મનુષ્ય જન્મમાં પણ ઘેર દુઃખ વેઠ્યાં છે. દુષ્ટ વેરીને હાથે લાકડીથી, દોરડાંથી, ચાબકાથી, તરવારથી આચી ગયાં છે. શસ્ત્રો વડે કપાઈ ગયાં છે. લાત, ખુકી,

ધખાકા, થાપડો વિગેરે માર પણ પરાધીન થઇ ખમ્યા છે. જે સ્વાધીન થઇ કર્મના ઉદયજનિત દુઃખને સમતાલાવે એક વખત ખમશે. તો ફરીથી દુઃખને પાત્ર થશે નહીં. અર્થે રોગ તમે ઘણી વખત લોગવેલાં છે. આ હાલનો રોગ તો તમારે તુરત મટી જશે પણ રોગ જગર આવાં જીર્ણ અને દુષ્ટ કલ્પેવરથી છુટાતું નથી અને દેહ ઉપરની મમતા ઘટતી નથી. તેમજ ધર્મ ઉપર પ્રીતિ પણ વધતી નથી, વાસ્તે રોગજનિત વેદનાઓને પણ ઉપકાર કરનારી છે, એમ સમજીને હર્ષજ માનો.

હે ધીરજવાન, જે દુઃખ તમે સંસારમાં લોગવ્યાં છે તેનાં અનંતમાં ભાગનું પણ આ હાલનું દુઃખ નથી. હવે આ અવસરે કાયર થઇ ધર્મને મલીન કેમ કરો છો ? જ્યારે તમે કર્મના સંબંધથી ચારે ગતિમાં ઘોર વેદનાઓ લોગવી છે તો અહિંયાં ધર્મના સંબંધથી તપ, વ્રત, સંયમ ધારણ કરીને ઘોડીક વેદના ખમવામાં શામાટે કરો છો ? કર્મને વશ થઇ જે વેદનાઓ અનંતવાર લોગવી તે વેદના ધર્મની રક્ષા માટે સમતા સખી એકવાર લોગવશે તો ઓટી નિર્જરા થઇ જશે. હે ધીર, તમે જય રાખો અથવા ન રાખો, ઇલાજ કરો અથવા ન કરો, પ્રબળ ઉદય આવેલું કર્મ તો રોકાશે નહીંજ. ઇલાજ કરિયે છિયે તે પણ કર્મનો ઉદય મંદ હોય તો કામ કરે છે. પાપનો ઉદય જળાય

હશે તો ઘણી કરામતી દવા બહુ યુક્તિથી આપવા છતાંપણ વેદનાનો નાશ કરી શકશે નહીં. જેઓ અસંયમી યોગ્ય અયોગ્યનો વિચાર નહીં કરતાં સઘળું ભક્ષણ કરવાવાળા ત્યાગ નેમરહિત રાત દહાડો વેદનાનો પ્રતિ-
કાર કરવામાં પ્રયત્ન કરે છે તોપણ કર્મના પ્રબલ ઉદયને લીધે તેમનો રોગ મટતો નથી, ત્યારે તમે તો સંયમ વ્રત પાળવાવાળા અભક્ષના ત્યાગી છો, અને તમે વેદનાનો પ્રતિકાર કરવા શા માટે અકળાઓ છો ? જુઓ, રાજા જેવાં સાધનો કોને હોય ? મોટાં મોટાં ધન્વંતરી જેવાં વેદ અને મહાન ચમત્કારી ઔષધિ જેનો પાસે અનુ-
કુળ હોય; જેમને ભક્ષ્ય અભક્ષ્ય, યોગ્ય અયોગ્યનો વિચાર નહીં; પોતાનાં સુખને માટે હિંસા કરવાનો અથવા મહાવ આરંભ કરવાનો જેમને ડર નહીં, અરે દયા નહીં, એટલું બધું કરતાં પણ કર્મના ઉદયથી ઉપજેલી વેદનાઓ મટતી નથી; અને અંતે હાયહાયના પોકાર કરતાં પ્રાણ દોડવા પડે છે !! તો પછી તમે તો, ત્યાગી, વ્રતી, અને તમારા વેચાવૃત્ત્ય કરનારા દયાવાન છે, તો તમારો રોગ કેમ મટે ? વાસ્તે સમસ્ત વેદનાનો ઉપશમ કરવાવાળું એક શ્રીજીનેંદ્ર ભગવાનનું વચનરૂપી ઔષધ ચક્રણ કરી સામ્યભાવરૂપી અલેખ અખતર ધારણ કરો, અને પૂર્વ કર્મના ઉદયથી આવેલાં દુઃખને સમતાભાવે સહન કરો, એટલે અશુભ-

કર્મની નિર્જરા થઈ જશે અને નવીન કર્મનો ખંધ થશે નહીં. મરણુ તો એક શરીરમાં એક વખત થવાનું છેજ, પણ સંયમ સહિત મરણુ પામવાનો અવસર તો હાલજ મળ્યો છે. માટે બહુ હર્ષથી મરણુ કરો. એટલે અનેક જન્મ ધારણ કરીને ફરીફરીથી મરણુ કરવું નહીં પડે. હવે થોડુંક જીવવામાટે આર્ત પરિણામી થઈ ધર્મ છોડશો નહીં. અશુભ-કર્મના ઉદયને રોકવા માટે ઈંદ્રાદિક સાથે સઘળાં દેવ પણ સમર્થ નથી, ત્યારે આ અદ્ય શક્તીવાળા કેવી રીતે રોકી શકશે ? જે વૃક્ષને ભાંગવા માટે મોટો હાથી પણ સમર્થ નથી તે વૃક્ષને ઢીન દુર્બળ સસલો કેમ ભાંગી શકે ? જે નદીના પ્રબળ પ્રવાહમાં મહાન દેહવાલો અને મહાન શક્તિવાળો ગજેદ્ર તણાઈ જાય તે પ્રવાહમાં સસલો તણાઈ જાય તેમાં આશ્ચર્ય શું ? જે કર્મના ઉદયને તીર્થંકર ચક્રવર્તી નારાયણ બલભદ્ર અને દેવો સહિત ઈંદ્ર પણ રોકવાને સમર્થ થયા નહીં તે કર્મને રોકવાને બીજાં કોણ સમર્થ હોય ? વાસ્તે કર્મના ઉદયને અરોક સમજીને અસાતાનાં ઉદયમાં કલેશિત થશે નહીં. શૂરપણું રાખો, સમતા-ભાવે કર્મની નિર્જરા કરો, કર્મના ઉદયથી દુઃખી થશો, રહવા માંડશો, વિલાપ કરશો, દીનતા બતાવશો, તોપણ વેદના મટશે નહીં, અને ઘટશે, પણ સામી વધારેજ થશે. અને ધર્મ, વ્રત, સંયમ, યશ નષ્ટ થઈ આર્તધ્યાનથી ઘોર

દુઃખ ઉવજાવનારા તિ'યંચમાં જઇ ઉપજશે, એમાં શંકા નથી.

અસાતાના ઉદય વખતે સુખને માટે રોવું, વિલાપ કરવો, દીનતા બતાવવી તે સર્વે તેલમાટે રેતી પીલવા જેવું અથવા ઘી માટે પાણી વહોવવા જેવું છે, અથવા ચોખા માટે ભુસાને ખોદવા જેવું છે. તેનાથી કંઈ મળવાનું તો નહીંજ પણ ખેદ થવાનો; અને આગળમાટે તીવ્ર કર્મ બંધ થવાનું નિમિત્ત બને છે. જેમ કોઈ પુરુષે અજ્ઞાનભાવથી પૂર્વ અવસ્થામાં કોઈપાસે ધન કરજ લઈ ભોગવ્યું, હવે તેની મદત પૂરી થવાથી તે આવીને પાછું માંગવામાંડે ત્યારે જે ન્યાયમાંગી છે તે તો હર્ષ માનીને ઋણ ચુકાવે છે. અને આપણા માથાનો ભાર ઉતર્યો એમ માનીને સુખી થાય છે, તેમજ ધર્મના ધારક પુરુષ પોતાના કર્મના ઉદયથી આવેલા રોગ, દરિદ્રપણું, ઉપમર્ગ, પરીષદને ભોગવીને ઋણ-માંથી છુટાં થયાં એમ સમજીને સુખી થાય છે. તે એમ માને છે કે, હાલ મારાં પૂર્વે કીધેલાં કર્મ ઉદય આવ્યા છે, તે સારી વખતમાં આવ્યા છે, તો મારી પાસે જ્ઞાન-રૂપી ધન સારીપેઠે છે; ભગવાન પંચપરમેષ્ઠીનું શરણ છે; અને સાધર્મિયોની સહાય છે, તેથી ઋણ સહજ વાળી લાંબીશ અને માથાનો ભાર ઉતારીને નિરાકુળ થઈ સુખી થઈશ. આપણા કપાયોવડે ઉપજવેલું કર્મ એવું બલવાન

છે કે તે ઝડીનું, વિદ્યાનું, બંધુવર્ગનું, ધનસંપદાનું, શરીર-
નું, મિત્રનું, દેવદાનવાદિકની સહાયનું, સર્વે બળ એક
પલકમાં નષ્ટ કરે છે. કર્મરૂપી ઝલુ છુટતું નથી. રોગ, શોક,
જીવણું મરણું બીજા કોઈને ઉદય નહીં આવ્યા હોય અને
તનેજ ઉદય આવ્યાં હોય તો દુઃખ કરવું વાજબી છે. પણ
શુધા, તૃષ્ણા રોગ, વિયોગ, જન્મ જરા, મરણ કયા
સંસારીજીવને ઉદય નથી આવ્યાં ? અને તે-
તેનાથી કયા જીવને ત્રાસ થયો નથી ? તમામ સંસારી
જીવોને ઉદય આવેલા છે. સમસ્ત સંસારી જીવ મરણ પામે
છે. ચારે ગતિમાં કર્મનો ઉદય આવે છે, માટે જે પૂર્વ
અવસ્થામાં બંધ કીધેલાં છે તેના ઉદયમાં અકળામણ મૂકી
દઈ ખીરજ ધારણ કરો. અને સમતાભાવે કર્મનો વિજય
કરો. સમસ્ત દુઃખ જીતવાના અવસરે હવે ખેદ શા માટે
કરો છો ? સમ્યક્દષ્ટી તો જન્મથી સમાધિમરણનીજ ઈચ્છા
રખે છે. હવે આ ઘડી સોનાની છે. આ અવસર ધરો
હર્ષ કરવા જેવો છે. એવા ઉત્સાહના અવસરે વિષદ રાખવો
વાજબી નથી. આ અવસર ચુકવાથી ફરીથી અનંતકાળમાં
નહીં મળશે. શ્રીભગવાન અરિહંત સિદ્ધ આત્માધિક
પરમેષ્ઠીની અને સાધર્મિયોની સાક્ષીથી જે વ્રત ત્યાગ
ગ્રહણ કીધાં છે, તેનો ભંગ કરવાથી પરમેષ્ઠીથી પરાદ-
સુખતા થઈ સંપૂર્ણ ધર્મનો હોપ થયો; ધર્મને દૂષણ

લગાડયું; ધર્મના માર્ગિયોની વિરાધના થઈ. આપણા બન્ને લોક બ્રહ્મ કીધાં અને મરણુ તો અવશ્ય આવવાનુજ છે. મરણુ અને દુઃખ તો વ્રત સંયમ બાંધ કીધાથી પણ દુર થવાના નથી. જે કામ રાજા અને પંથોની સાક્ષીથી કબુલ કીધેલાં તેનો લોપ કરવાથી તેને ભારે દાંડ ખમવો પડે છે. ને વળી લોકમાં તેનો ધિક્કાર તિરસ્કાર થાય છે અને તે પરભવમાં અનંતકાળ સુધી અનંત જન્મમરણ, રોગ, શોક, વિયોગને પાત્ર થશે. ત્યાગ કરીને તેનો ભંગ કરવો તે મોટો અપરાધ છે. જેણે ત્યાગ નથી કીધો તે તો અનાદિનો સંસારી છેજ, તેને તો ત્યાગ સંયમ વ્રત મળ્યાંજ નથી પણ જે ત્યાગ કરીને વ્રત, સંયમ સંન્યાસ ખગાડે છે તેને ધર્મવાસના થવી અનંતાનંત કાળમાં દુર્લભ છે.

ખાવાવિષે અતિ લોભુપતા રાખવી તે બહુ નિંદ્ય છે જે ઉત્તમ પુરુષો છે તે તો ક્ષુધા વેદનીને પ્રાણપહારિણી જાણીને તે મટાડવા માટેજ આહાર કરે છે, તો પણ તે માટે તેમને બહુ શરમભરેલું લાગે છે. આહારની કથા દુધ્યાન કરનારી છે, એમ જાણીને તે કરવાનો ત્યાગ કરે છે. આ અસ્થિ માંસમય દેહ આહારવગર રહી શકે નહીં અને દેહવગર તપ, વ્રત, સંયમરૂપી રત્નત્રય માર્ગ પળે નહીં તેથી રત્નત્રયનું રક્ષણ થવા માટે સરસ, નીરસ, જેવું વખતે મળે તેવું નિર્દોષ લોજન કરીને પેટનો ખાડો પુરે છે. રસના-

સંદ્રિયની લંપટતામાં ખિલકુલ લુપ્ત થતાં નથી. મનુષ્ય-
 જન્મની સફલતા તો ખાવાની લંપટતા છૂતવાથીજ છે.
 તિર્યચ્યગતિમાં તો આહારની લંપટતાને લીધે બળવાન પ્રાણી
 હોય તે નિર્બળને મારીને ખાય જાય છે. આહારની ગૃહીને
 લીધે મા પોતાના બચ્ચાને ખાઈ જાય છે. મનુષ્યગતિમાં
 પણ નીચા ઉંચા જાતનાં લોક જે પડેલા છે, તે લોજ-
 નના નિમિત્તથીજ છે. આ લોકમાં જેટલાં નિંદા આચ-
 રણો છે તેટલાં લોજન માટે વિચાર નહીં કરનારાનેજ છે.
 જેમને લોજન વિષે લંપટતા નથી તેઓ નિર્મળ છે, વાંછા-
 રહિત છે. આહારના લંપટી ઘણા આરંભ કરે છે, પોતાને
 ખાવા માટે આગબગીચો બનાવે છે, તેમાં કરોડો ત્રસ
 જીવેનો ઘાત થાય છે. મહાન પાપની અનુમોદના કરે છે.
 અલક્ષ લક્ષણુ કરે છે. અસત્ય વચન, હિંસાકારક વચન,
 આહારનો લંપટી બોલે છે. આહારનો લંપટી સાફ ખાવાનું
 બળવા માટે ચોરી કરે છે, કુશીળ સેવન કરે છે. ધન
 પરિશ્રદ્ધમાં બહુ મૂછાં રાખે છે, બીજાં લોકોને મારીને, જીહ્વ
 બોલીને, ચોરી કરીને પણ મીઠાં લોજન વાસ્તે ધનસંઘ્રક
 કરે છે; મીઠાં લોજન માટે ક્રોધ કરે છે; ગર્વ કરે છે;
 છળકપટ કરે છે; ચોરી કરે છે; કુળક્રમ મૂકી દે છે;
 નીચી જાતમાં સમાલ થયા છે; નીચ જાતના મધ્યમાંસ
 ખાવવાળાની આકરી નોકરી કરવા માંડે છે. લોજનનો

લંપટી લાજ મૂકી દે છે. પોતાની ઉંચી, જાત, ઉંચું કુળ, ઉંચો આચાર, ઉંચો મોલો દેખતો નથી. સ્વાદિષ્ટ લેજન જોઈ મન બગાડી દે છે. આપણા ઘરમાં ધન છતાં અને સમૃદ્ધ લેજન મળતાં છતાંબી નીચ, શુદ્ધ, સ્વેચ્છ, મુસલમાનને ઘેર જઈ ખાઈ આવે છે. લેજનનો લંપટી બજારમાં હલકા લોકોએ બનવેલું જેને સ્વેચ્છ મુસલમાના-દિક સ્પર્શ કરે છે, વેચે છે એવું ખરાબ ખાવાનું વેચાતું લઈને ખાય છે. લેજનના લંપટીથી તપશ્ચરણ, જ્ઞાના-ભ્યાસ, શ્રદ્ધાન આચરણ શીલ સંયમ કંઈ બનતું નથી. અને જે થોડું ઘણું કર્તો હોય તે પણ મૂકી દે છે. અસ-દ્ય, એકું, માંસાદિક ખાવામાં આસક્ત થઈ જાય છે. અયોગ્ય સોબત, અને અયોગ્ય આચરણથી, આપણા કુળકર્મને બગાડી દે છે. અપમાન થતું હોય તેને ગણતો નથી. જિહ્વા ઇન્દ્રિયની લંપટતા કયા કયા અનર્થ કરતી નથી? જોઈને ખાવું, તપાસીને ખાવું તે આહારના લંપટીને હોયજ નહીં. આ આહાર કેવો છે? ક્યાંથી આવ્યો? એવો વિચાર આહારના લંપટીને હોતો નથી. આહારના લંપટીની બુદ્ધિ તીક્ષ્ણ હોય તો તે મદ થઈ જાય છે, અને વિપરીત થઈ જાય છે. તે સુમાર્ગ છાડી કુમાર્ગમાં પ્રવીણ થઈ જાય છે, ધર્મથી ધરાડુમુખ થઈ જાય છે, તે નજરે દેખિયે છીયે.

ક્રેટલાએ પુરૂષ અનેક શાસ્ત્ર લખેલાં છે અને તે વાંચીને

ઘણાએકને શુભમાર્ગનો ઉપદેશ દે છે, અને ઘણા દિવસોથી
 સિદ્ધાંત સાંભળે છે, તોપણ તેને કત્યાય શ્રદ્ધાન, જ્ઞાન,
 આચરણ નથી થતું અને વિપરીત માર્ગ છુટતો નથી. તે
 બધું અન્યાય અને અસંકલ્પ લોજન કરવાનું જ કુળ છે. મુની-
 શ્વરને તો આહારની શુદ્ધિ એજ પ્રધાન છે. અને શ્રાવકોને
 પણ બુદ્ધિની શુદ્ધતા થવા માટે આહારની શુદ્ધિજ
 એક કારણ છે. આહારના લંપટીને યોગ્ય અયોગ્ય
 વિચાર કરવાની, આંખેથી જોવાની અને તપાસવાની
 સ્થિરતા હોતી નથી. ઉતાવળો થઈ ઝટકરીને ખાઈ નાખે-
 છે. જિજ્ઞાસો લંપટી માન સન્માન સત્કાર પોતાનું ડિયા-
 પણું નહીં જોતાં મીઠું ખાવાનું મળે ત્યાં મ્હોટો લાભ થયો
 એમ ગણે છે. લોજનનો લંપટી મિથાન્ન ખવડાવનારને સ્વા-
 ધીન થઈ જાય છે અને માતાપિતાનો તથા ગુરૂનો ઉપકાર
 ભૂલી જઈ તેમના વિરુદ્ધ થઈ જાય છે. લોજનના લંપટીનો
 વિનય તો તેની સ્ત્રી અને તેનાં છોકરાં પણ રાખતા નથી.
 લોજનના લંપટીને ધર્મનું શ્રદ્ધાન પણ હોતું નથી કારણ
 સમ્યગ્દષ્ટી તો આત્મિક સુખને સુખ જાણે છે; તેને ઇદ્રિ-
 યોના વિષયજનિત સુખમાં અત્યંત અરુચિ હોય છે જેણે
 સુંદર લોજનમાંજ સુખ દેખ્યું તે તો વિપરીત જ્ઞાની નિઃશ્વા-
 દપટી સમજવો. છુન્દાલંપટ માણસ ઊંચા કુળનો હોય અને
 મહા અભિમાની હોય તોપણ ખાવામાટે નીચા પણ માણ-
 સનાં વખાણ કરે છે. લોજનના લંપટી હીન થઈ પાદકાનું

મોહું જોયા કરે છે, યાચના કરે છે, નહીં કરવા યોગ્ય કામ કરે છે. ફક્ત એક લોજનની ચાહનાથી શાલિમચ્છ સાતમાં નરકે ગયો; અને અનેક જંતુઓને બક્ષણ કરનારો મહામચ્છ પહેલાં નરકે ગયો. બુઓ, સુભોમ નામનો ચક્રવર્તી દેવોએ આપેલાં દશાંગ લોગોથી તૃપ્ત નહીં થયો અને કોઈ પરદેશીએ લાવેલું ફળ ખાઈને કુટુંબસાથે સમુદ્રમાં ડુબી મુવો. અને મરીને સાતમે નરકે ગયો, ત્યારે બીજાઓની તો વાતજ જશી ? તમને આવું છુનેંદ્રના વચનરૂપી અમૃત પીને પણ આહારમાં અને રસવાન લોજનમાં ગૃહિતા મટી નહીં તો એમ સમજવું જે તમને હજી અસંખ્યાત કાલસુધી સંસારમાં ભ્રમવાનું અને ક્ષુધા, તૃષ્ણા, રોગ, વિયોગ, જન્મમરણ, અનંતવાર લોગવવાનું બાકી છે. તમે એમ ધારતા હશે. હું સારાસારા લોજન કરીને અને થંડા થંડા પીણા પીને તૃષ્ણા મટાડી તૃપ્ત થઈશ, પણ આહારથી કદી તૃપ્તિ થશે એમ સમજશે નહીં. ક્ષુધા તૃષ્ણાની વેદના તો અસાતાકર્મને નાશ થવાથીજ મટશે, ખા ખા કરવાથી મટશે નહીં. ખા ખા કરવાથી તો લાલચ વધારે વધારે વધશે. જેમ બળતણ નાખવાથી અગ્નિની તૃપ્તિ થવાની નથી. અને નદિયોથી સમુદ્ર તૃપ્ત થવાનો નથી, તેમજ ખાવાથી ભૂખની તૃપ્તિ થવાની નથી. લોભાંતરાયના અત્યંત ક્ષયોપશમથી ઉત્પન્ન થયેલો અને અત્યંત બળ, વીર્ય, તેજ કાંતિને આપનારો માનસિક

આહાર અસંખ્યાત કાળ સુધી સ્વર્ગમાં ઇંદ્ર અહમિ દ્રે લો-
 ગવ્યો છતાં પણ ક્ષુધા વેદનાના અભાવરૂપી તૃપ્તિ તેમને ન
 થઈ. તેમજ ચક્રવર્તી નારાયણ, બળીભદ્ર, પ્રતિનારાયણ, અને
 લોગભૂમિના મનુષ્યાદિકોને ક્ષાભાંતરાય લોગાંતરાયના અત્યંત
 ક્ષયોપશમથી મળેલો દિવ્ય આહાર ઘણાં વર્ષોસુધી લોગવ્યાં
 છતાં પણ તેમની ક્ષુધા વેદના દૂર નહીં થઈ, તો તમ્હારે
 કિંચિત્ માત્ર અન્નાદિક લક્ષણ કરવાથી તૃપ્તિ કેવી રીતે
 થશે ? માટે ધીરજ રાખી આહારની વાંછા છૂટવા માટે
 પ્રયત્ન કરો. હવે તમે કેટલુંક ખાવાના છો ? અને તેનો
 સ્વાદ પણ કેટલાક વખતસુધી રહેવાનો છો ? જીલઉપર
 મુકિયે તેટલો વખતસુધી સ્વાદ છે. ગળી ગયા એટલે સ્વાદ
 અંદ થયો. ફક્ત તબ્બા માત્ર વધારે વધારે વધે છે. સઘળી
 જાતના આહાર તમે અનાદિકાળથી લક્ષણ કીધા છે તો પણ તૃપ્તિ
 ન થઈ. હવે કંઠમાં પ્રાણ આવી પહોંચ્યો છે. એવે વખતે
 કિંચિત્ આહારથી તૃપ્તિ કેમ થશે ? વાસ્તે દૃઢતા રાખી
 પોતાનું આત્મહિત જાળવો. જગતમાં એવો કોઈ આહાર
 બાકી નથી જે મેં નથી ચાખ્યો. જ્યારે સંપૂર્ણ સમુ-
 દ્રનું જળ પીને તૃપ્તિ ન થઈ તો તેનું એક ટીપું આટ-
 વાથી તૃપ્તિ કેમ થશે ? પૂર્વ અવસ્થામાં રાતદહાડો આહારને
 માટે દુઃખ વેઠીને આયુષ્ય પૂરાં કર્યાં છે. જુઓ, ઘણા
 વખતસુધી આહારના સ્વાદની વાંછા રહે તે દુઃખ; પછી

આહારની જોગવાઈ જોગવવા માટે વ્યાપાર, ચાકરી, મજૂરી, વિગેરે કરી ધન ઉપાર્જન કરવું તે દુઃખ; આહાર માટે પરાધીન થવું, દીનતા રાખવી તે પણ દુઃખજ, ધન ખર્ચાય તે પણ દુઃખ, આહાર વાસ્તે જીને પુત્રને સ્વાધીન થઈ રહેવું તે પણ દુઃખજ. આહાર તૈયાર કરવા માટે જે અરંભ કરવો પડે તે દુઃખજ; આહાર તૈયાર થાય અને ખાવા મળે ત્યારસુધી તેની વાંછા કરતાં યેસવું તે પણ દુઃખજ; આહાર લીધા પછી તે પચે ત્યારસુધી પણ દુઃખ; કોઈ રસાદિક સામગ્રી નહીં હોય તે લાવવામાટે તસ્દી લેવી પડે તે એક દુઃખ; આપણી ઇચ્છા મુજબ નહીં મળે તે પણ દુઃખ; જ્યારે મિષ્ટ લોજન મળે ત્યારે ખાટાની લાલસા થાય, તીખાંની લાલસા થાય, તે મળે તો વળી પાછી મીઠાંની લાલસા થાય, એમ વારે ઘડિયે અનેક લાલસાઓ થવાનીજ અને લાલસા મટી નથી ત્યાં સુખ શેનું ? જીમને સ્પર્શ થયે તેટલાજ વખતસુધી તેનો સ્વાદ, જીભની નીચે ઉતર્યા પછી કંઈ સ્વદ છે નહીં. મન વાંછિત ઉત્કૃષ્ટ આહાર હોય તો પણ એક ક્ષણમાત્ર જીભને અડેલો છે ત્યારસુધી તેનો સ્વાદ છે; જીભને ઓળંગીને ગયો કે સ્વાદ ખંધ થયો, અને જીભને અડક્યો નથી ત્યારસુધી પણ સ્વાદ નથી. એક પલકમાત્ર આહારના સ્પર્શનો સ્વાદ છે, તેટલામાટે ઘોર દુઃખ્યાન કરવાં પડે છે, અને મહાન સંકટો વેઠવાં પડે છે. લોજન કયાં પછી પણ વાંછારકિત થતો નથી.

હવે એવાં દુઃખ આપનારા આહારનો ત્યાગ કરવાનો
 અવસર આપ્યો છે. આ અવસરને મહાન દુર્લભ અને
 અક્ષય નિધાનના લાભસમાન સમજીને આહારના સ્વાદમાટે
 વિરક્ત થાઓ. અહિયાં જો દંઠ પરિણામથી આહારમાં વિ-
 રક્ત થશે તો સ્વર્ગલોકમાં જઈ ઉપજશે. અને ત્યાં હજારો
 વરસસુધી ક્ષુધા વેદના થશેજ નહીં, જ્યાં જેટલાં સાગર
 પ્રમાણ આયુ હોય ત્યાં તેટલાં હજાર વરસુધી તો ભોજનની
 ઇચ્છાજ ઉપજતી નથી. અને પછી કિંચિત ઇચ્છા થઈ તો
 કંઠમાંથી અમૃત પરમાણુ એવાં દ્રવે છે કે એક ક્ષણમાત્ર-
 માં તેની ઇચ્છાનો અભાવ થઈ જાય છે !! આ અભાવો
 પ્રભાવ અસંખ્યાત વર્ષોસુધી ક્ષુધા વેદના નષ્ટ થવા માટે
 પૂર્વ ભવમાં આહારની લાલસા છોડી અનશન તપ, અવ-
 મોહ્ય તપ, રસપરિત્યાગ તપ કરવાનો છે. આ મનુષ્ય
 અને તિર્થંચગતિમાં ક્ષુધા, તપા, રોગાદિકનું જે દ્વાર દુઃખ
 અનંતકાળથી ભોગવ્યું છે તે સર્વે આહારની લંપટતાનું
 ફળ છે. જ્યારે આહારની લંપટતા છોડી ત્યારે ક્ષુધાદિ વેદ-
 નારહિત અને કલ્પાહારરહિત દિવ્ય દેહ થાય છે. હવે જો
 આ વેદનાથી દુઃખી થયાં છો તો આહારનો ત્યાગ કરવા-
 માં વિશ્વેશ રાખો, એટલે થોડા વખતમાં વેદનારહિત કલ્પ-
 વાસી દેવોમાં જઈ ઉપજશો. એમ ધણાએ આહાર કચા
 કર્યો તોપણ વેદનારહિત સવાના નથી. સરવે દુઃખનું

મૂળ કારણ આ જીવને એક શરીરનું મમત્વ છે. એની મમતાથી તેની રક્ષા કરવામાટે અનંતાનંત કાળસુધી દુઃખ સોજવ્યાં છે. ક્ષુધા, તૃષ્ણા, રોગદિક પરીવહોના જોટલાં દુઃખ છે તે સરવે ફક્ત શરીરની મમતાથીજ છે. જે મહંત પુરુષોએ દેહની મમતા છોડી છે તેમને અસ્થિ, માંસ, ચર્મ-મય મહા દુર્ગંધ અને રોગોથી ભરેલો દેહ ધારણ કરવો પડતો નથી. તેમને જ્યાર સુધી સંસાર છુટયો નથી ત્યાર સુધી ઇદ્રાદિક દેવોનો દિવ્ય દેહ પ્રાપ્ત થાય છે. અને પછી શીલ સંયમાદિ સામગ્રી મળીને તેઓ નિર્વાણપદને પામે છે. જો દેહની વેદનાથી દુઃખી થયા હો તો તુરતજ દેહની મમતા મૂકી દો, એટલે દેહ ધારવો પડશે નહીં અને આહારની આહથી દુઃખી થયા હો તો આહારનો ત્યાગ કરો, એટલે ફરીથી ક્ષુધા તૃષ્ણાની વેદનાજ થશે નહીં ક્રમેક્રમે દેહને એવી રીતે કૃશ કરો કે જેથી વાત, પિત્ત, કફના વિકાર મંદ થતા જાય, પરિણામોમાં શુદ્ધતા વધતી જાય. જેવી રીતે પ્રથમ કહી ગયા છિયે તેવા ક્રમથી આહારનો ત્યાગ કરીને શક્તિ મુજબ પાણીનો પણ ત્યાગ કરવો. અંતકાળમાં શક્તિ રહે ત્યાર સુધી પંચ નમસ્કાર મંત્ર તથા બાર અનુ-પ્રેક્ષાને યાદ કરતાં રહેવું, અને જો શક્તિ ઘટી જાય તો ફક્ત અરિહંત નામનું અથવા સિદ્ધ નામનું જ ધ્યાન કરવું. બીજાકુલ શક્તિ ન હોય ત્યારે નજીક બેઠેલાં ધર્મી માં વાત્સ-

દસ્ય અંગના ધારક અને સ્થિતિકરણમાં સાવધાન રહેનારા-
એએ હ્રમેશ ચાર આરાધના અને પંચ નમોકાર એવા
મધુર સ્વરથી અને બહુ ધીરજથી તેને સંભળાવે કે, જેથી
આરાધકના અશક્ત થયેલાં શરીરને અને મગજને તે
શબ્દોથી ત્રાસ થાય નહીં; અને તે સંભળવામાં તેનું ચિત્ત
લાગે. ઘણાં માણસો ભેગાં થઈ ગ્રહબંધ મચાવે નહીં. એક
પછી એક સાધર્મી માણસ ક્રમથી ધર્મ સંભળાવે. અને
ભગવાનનું નામ યાદ કરાવે. આરાધકની પાસે ઘણાં લોકો
ભેગાં થવા નહીં દેવાં. તેમજ સંસારી મમત્વ અને મોહ
વધારનારી વાતો કરનારાઓને પણ પાસે આવવાં નહીં દેવાં.
પંચ નમોકાર અને ચાર શરણા વિગેરે વીતરાજ કથા
શિવાય બીજું કંઈ તેના નજીક કરવું નહીં. બે ચાર માણસ
ધર્મ જાણનારા શિવાય બીજાનો સમાગમ ત્યાં નહીં રહેવો
જોઈએ. આરાધકે સલ્લેખનાના પાંચ અતિચાર છોડવા જોઈએ.
તે પાંચ અતિચાર જાણવા માટે સૂત્ર કહે છે—

जीवितमरणाशंसो भयमित्रस्मृतिनिदाननाथानः ॥

सल्लेखनातिचाराः पंचजिनेन्द्रै समादिष्टाः ॥

અર્થ:—સલ્લેખના કરીને જો જીવવાની ઈચ્છા રાખે
કે બે દહાડા જીવું તો માફ તો તે એક જીવિતાશંસા
નામનો અતિચાર છે. અને જો મરવાની ઈચ્છા રાખે કે હવે
મરણ આવે તો સાફ, તો તે એક બીજો અતિચાર મરણ-

શંસા નામનો છે. મરણ વખતે કેવું દુઃખ થશે ? તે કેમ સહન થશે એમ જાણ રાખવો તે જાણ નામનો ત્રીજો અતિયાર છે. આપણા સ્વજન સહી પુત્ર, પુત્રી, મિત્રોને યાદ કરવાં તે મિત્રસ્મૃતિ નામનો ચોથો અતિયાર છે. અને આગળનાં જીવમાં વિષયલોગની અથવા સ્વર્ગાદિકની વાંછા કરવી તે નિદાન નામનો પાંચમો અતિયાર છે. એવા પાંચ અતિયાર સદ્વૈખ્યાના જિનેન્દ્ર જાગવાને કહ્યાં છે.

સદ્વૈખ્યાના મરણમાં સર્વે ત્યાગ કરીને ફક્ત આપણા જ્ઞાયકભાવનું અવલંબન કરવાનું છે. અને સમસ્ત દેહાદિકથી મમતા છોડી દઈ સંન્યાસ ધારણ કીધો ને વળી પછી જીવવાની, મરવાની વાંછા કરવી, ઓક રાખવી, મિત્રોમાં અનુરાગ કરવો, આગળનાં જીવમાં સુખની વાંછા કરવી તેનાથી પરિણામની ઉજ્જવલતા જાગડી જઈ રાગ દ્વેષ મોહ વધારવાના પરિણામ થવાના છે, તેથી તેને સદ્વૈખ્યાનાને મેલાં કરનારાં અતિયાર કહેલા છે.

નિર્દોષ આરાધનાના ધારણથી ગૃહસ્થ સ્વર્ગલોકમાં મહર્ષિક દેવ થાય છે તેનું વર્ણન કર્યું. હવે સંન્યાસ ધારણ કરીને નિઃશ્રેયસ એટલે નિર્વાણ પ્રાપ્તિ તેને થાય છે, તે નિઃશ્રેયસનું સ્વરૂપ બતાવવાને સૂત્ર કહે છે—

નિઃશ્રેયસમખ્યુદયં નિસ્તીરં દુસ્તરં મુલ્લાંત્રુનિર્ધિં ॥

નિઃષિષ્તિ પીતધર્મા સર્વેર્દુઃસ્વૈરનાલીઢઃ ॥ ૧૩૦ ॥

અર્થ:—એવી રીતે જે સમ્યગ્દૃષ્ટીજીવ સદ્વેળના સહિત આર વ્રત ધારણ કરે છે, તે જિનેન્દ્રના ધર્મરૂપી અમૃતનું પ્રાશન કરીને તૃપ્ત થઈ રહે છે, વાસ્તે જે પીત-ધર્માં એટલે ધર્મ આચરણ કરનારો ધર્માત્મા શ્રાવક છે, તે અબ્યુદય એટલે સ્વર્ગમાંનું મહદ્દિકપાણું અસંખ્યાત કાળસુધી ભોગવીને પછી મનુષ્યભવમાં ઉત્તમ રાજ્યાદિક વૈભવ પામીને પછી સંસાર દેહ ભોગોથી વિરક્ત થઈ શુદ્ધ સંયમ અંગિકાર કરે છે; અને પછી નિઃશ્રેયસ એટલે નિર્વાણપદને નિઃપિખતિ એટલે આસ્વાદે છે, અનુભવ કરે છે. તે નિઃશ્રેયસ કેવું છે? નિસ્તીર એટલે તીરરહિત અંતરહિત છે. વળી દુસ્તર છે, એટલે જેનો પાર નથી. સુખનો સમુદ્ર છે, એવું નિર્વાણ-સુખ સંપૂર્ણ દુઃખોથી અલગ થઈને તે ભોગવે છે.

વળી પણ તે નિઃશ્રેયસનું સ્વરૂપ કહે છે.

જન્મજરામયમરણૈઃ શોકૈર્દુઃખૈર્ભયૈશ્ચ પરિમુક્તં ॥

નિર્વાણં શુદ્ધસુખં નિઃશ્રેયસમિષ્યતે નિત્યં ॥

અર્થ:—જે જન્મ, જરા, રોગ, મરણ, શોક, દુઃખ ભયથકી રહિત છે. અને નિત્ય અવિનાશી, કેવળ શુદ્ધ સુખસ્વરૂપ છે, તેને નિર્વાણ અથવા નિઃશ્રેયસ કહે છે, તેજ ઇષ્ટ છે. વળી નિઃશ્રેયસનું સ્વરૂપ કહે છે—

વિદ્યાદર્શનશક્તિસ્વાસ્થ્યપ્રલહાદતૃપ્તિશુદ્ધિયુજઃ ॥

નિરતિશયાનિરવધયો નિઃશ્રેયસમાવસંતિ સુખં ॥

અર્થ:—વિદ્યા એટલે કેવલજ્ઞાન, દર્શન એટલે અનંત દર્શન, શક્તિ એટલે અનંતવીર્ય, સ્વાસ્થ્ય એટલે પરમ વીત-રાગતા, પ્રહ્લાદ એટલે અનંતસુખ, તૃપ્તિ એટલે વિષયોવિષે નિર્વાંછકતા, શુદ્ધિ એટલે દ્રવ્યકર્મ ભાવકર્મોથી રહિત થવું એનાથી આત્મસંબંધને પ્રાપ્ત થયાં. અને નિરતિશયા એટલે જ્ઞાનાદિક પૂર્વોક્ત ગુણોની હીનાધિકતારહિત અને નિરવધય: એટલે કાલની મર્યાદારહિત થયેલા. નિઃશ્રેયસ એટલે નિર્વાં-છુમાં સુખેથી વસે છે. વળી નિઃશ્રેયસનું સ્વરૂપ કહે છે—

કાલં કલ્પશતેપિ ચ ગતે શિવાનાં ન વિક્રિયા લક્ષ્યા ॥

ઉત્પાતો પિ યદિ સ્યાત્ ત્રિલોકસંભ્રાતિ કરણપટુઃ ॥

અર્થ:—અનંતાનંત કલ્પકાલ વ્યતીત થઈ જાય તો પણ મુક્ત જીવોના સ્વરૂપનો અન્યથા ભાવ થતો નથી તેમજ ત્રણલોકમાં સંભ્રમ કરવાને સમર્થ એવો કોઈ ઉત્પાત થાય તોપણ સિદ્ધ જીવોને વિકાર થતો નથી.

વળી સિદ્ધોનું સ્વરૂપ કહે છે—

નિઃશ્રેયસમધિપન્નાસૈલોક્યશિશ્વામણિશ્રિયં દધતે ॥

નિઃકીટકાલ્કિલાલિ ચામીકર માસુરાત્માનઃ ॥

અર્થ:—નિર્વાંછુ પામેલા મુક્ત જીવો છે, તે કિદુ અને કાલિકારહિત કાંતિમાન, સુવર્ણવત દ્રવ્યકર્મ, ભાવકર્મ, મોહકર્મરૂપ મેલથી રહિત પ્રકાશમાન સ્વરૂપ થઈ ત્રિલોકના

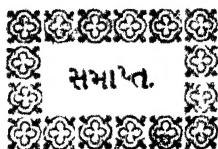
શિખાચક્ષુની લક્ષ્મીને ધારણ કરે છે, અને સંન્યાસ ધારણ કરનારા પુરુષ સ્વર્ગમાં પણ જાય છે.

પૂજાર્થાક્ષૈશ્વર્યેં ચલપરિજનકામભોગભૂયિષ્ઠૈઃ ॥

અતિશયિતભુવનમદ્વૃતમશ્વુદયં ફલતિ સદ્ધર્મઃ ॥

અર્થ:—સમ્યગ્ધર્મ છે તે અભ્યુદય ક્ષણ એટલે ઇંદ્રાદિક પદવીને પમાડે છે. તે ઇંદ્રાદિક પદવી કેવી છે? જ્યાં જા, અર્થ, આજ્ઞા, ઐશ્વર્ય, બલ, ચાકર, નોકર, કામ-લોગની વિપુલતા, એ ત્રણ ભુવનને ઉદ્ધવન કરે એવાં છે. ત્રણ લોકમાં આશ્ચર્ય ઉપજાવે એવાં અભ્યુદયને આ સમ્યગ્ધર્મ જ પમાડે છે.

ભાવાર્થ:—ત્રણ લોકમાં દેખવામાં, સાંભળવામાં અને ચિંતવન કરવામાં નહીં આવે એવો અદ્ભુત અભ્યુદય પ્રાપ્ત થવો તે સમ્યગ્ધર્મનું જ ફળ છે. ધર્મના પ્રભાવથી જ ઇંદ્રપાણું અને અહિંદ્રપાણું પામીએ છીએ.

જન્માભિષેક.

અમર નયન સમ નયરી અથોદયા, નામિ નરેન્દ્ર વસે નિજમુદયા;
 સુરપતિ મેરુશિખર લર્મ ધરિયા, કનક કલથ ક્ષિરોદક ભરિયા-૧.
 તસ પટરાણી મરુદેવી માયા, યુગપતિ આદિ જિનેશ્વર આયા;
 જ્યેષ્ઠ માસ અભિષેકજ કરિયા, અષ્ટોત્તર શત કુરમનું ધરિયા સુ. ૨.
 ભભકા જલ ધરા સંચરિયા, સન્નિલ કદગોલ ધરણી ઉધરિયા;
 નયન્ય અસુરન કરત ઊયરીયા, ઊદ્ર ઊદ્રાણી તિંદાસન ધરેયા સુ. ૩.
 અગ અનંગ વિજયણુ ધરિયા, કુંડલહાર હરિત મણિ જડીયા;
 વૃષભ નામ સત મુખ વીરતરીયા, કમલ નયન કમલાપતિ કહીયા સુ-૪.
 યુગલા ધર્મ નિવારણુ વરિયા, સુરનર કર ગંધોદક મહિયા;
 દ્વિમ દ્વિમાત્રુ. ચન્દન ધન સરિયા, ભૂરિ સુમંધમંધપર સહિયા સુ-૫.
 રતન પ્રયોલ કમારિણિ ભરિયા, જન ચરણાંમુજ પુજત હરિયા;
 અક્ષત અક્ષત વાસ લહરિયા, રોહિણિ કંત કિરણુ સમભરિયા સુ-૬.
 દેખન રૂચિકર અમર નિકરિયા, પંચમુષ્ટિ જિન આગે ધરિયા;
 સુન્દર પારિજાત મોમરિયા, કમલ બકુલપાટલ કુમુ દરીયા. સુ-૭.
 ચરવર દીપ લેખ અપહરિયા, જિનવર આગે ઉતારી ઉદરીયા;
 અમર ભુવાન ધુપ પ્રલ પ્રલિયા, કૃષ્ણ રસાલ મધુર રસ મલીયા સુ-૮.
 ક્રમુમાંજલિ શાન્ગત્રિ સમ જલિયા, પરિંદત રાજ અમૃત વચ કલિયા;
 ત્રિજુવન કીર્તિ પંકજ વરિયા, રતન ભૂરણુ સુરિ મહાકવિ કહીયા સુ-૯.
 કુંભકલથ ભરિ જે જિન ધરિયા, શારવત સર્મ સદા અનુમરિયા;
 અક્ષતુમુ જિન રાજસ્તવિયા, જમજમકાર કરિ ઉચ્ચરિયા સુ-૧૦.

વાર્તાત જિન ચૈતપાતિ તિથતે જુવનવયે ।
તાવતિ સતત બદલા ત્રિઃ પરિત્ય નમામ્યહં ॥

(આ અભિપ્રાય અમારા પિતાઓના મુદ્દામાંથી અમે લીધો છે)

શિવલાલ કાળીદાસ.

નવકારે વ સમાધિમરણ મહિમા.

જપેઃ નવકાર મહા સુખપ્રાપ્તિ, જામે સુધરે સમાધિ પ્રમારી. ૧૬.

અણહા દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર તપ, આરાધના ઇહ ચારી

અરહંત સિદ્ધ સુસાધિ ધરમયુનિ, શરણુ ગહેયે ચારી. જપો. ૧.

અણહા દાદશ અનુમેદા ઉર ધ્યાવે, દર્શારિધ ધર્મ સમ્પદાર.

પરિતલ સોલહ પટ પત્ર ચારી, દો એક વરણુ ધ્યાચારી. જપો. ૨.

અણહા આવીસ ત્યાગી અબજ અસજમ, સમ વ્યસન પરિહાર,

બાર વરત મનમે દહ રાખે, અંત સદ્ગુણના ધારી. જપો. ૩.

અણહા સમેદશિખર અર મોમટસ્વામી, સત્ગુણે ગિરનારા.

જાગૃત્તુમી કૈલાસ તારંગી, તીર્થ સમરો યે બારી. જપો. ૪.

અણહા ઉત્તમદામાં સમકે કરકે, આશા શરણ નિવારી.

અંતસમયમે વૈરાગ્ય સંજાવે, ધર્મ સુધ્યાન વિચારી. જપો. ૫.

અણહા પદરથ પિંડરથ રૂપરથ રૂપાલીત, ક્યાન યે ચાર ચિતારી.

અમુલિકસુત હિરાચંદ કહત હૈ, સો મત હોમે હમારો. જપો. ૬.

